

náš vidiek

2/2010

ROČNÍK VII

ŠTVRTROČNÍK

ČASOPIS VIDIECKEHO PARLAMENTU NA SLOVENSKU

5. informačný deň VIPA,

konaný 25. – 26. júna 2010 v Kežmarku
v rámci projektu, **podporeného z PRV SR 2007-2013**

jarmok syrov
Novot'ská hrudka

pozvánka
VI. Fórum VIPA

Európska cena obnovy dediny
Ocenená Dobrá Niva

a ďalšie projekty, semináre,
vidiecke aktivity...

**VIDIECKY PARLAMENT
NA SLOVENSKU**

☞ Pozvánka na VI. Fórum VIPA	4
☞ Priestor na vašu príležitosť	6
☞ Noví partneri VIPA	6
☞ Perspektívy slovenského poľnohospodárstva v európskom kontexte	7
☞ Návšteva VIPA SK v Maďarsku	9
☞ Vyhlásenie OZ Vidiecky parlament na Slovensku k pokusom o zneužívanie názvu bryndza	10
☞ Zachovanie tváre a duše dediny	11
☞ CHKO Dunajské Luhy	13
☞ Na vlastnej koži život našich predkov zaži	15
☞ Trondheim - dobré miesto pre život	16
☞ „Novotská hrudka“ – Jarmok syrov v Novoti	17
☞ Ocenená Dobrá Niva	19
☞ Výsledky súťaže Chotár roka 2010	21
☞ Potraviny zblízka	22

5. informačný deň Vidieckeho parlamentu

☞ Program 5. infodňa VIPA	24
☞ 1. a 2. modifikácia Programu rozvoja vidieka SR 2007 – 2013	25
☞ Vyschnutá krajina a extrémny počasí	28
☞ Proces prijímania a hodnotenia ŽoNFP	30
☞ Krakovská deklarácia o trvalo udržateľnej Európe a svete	32
☞ Vyhlásenie účastníkov 5. Informačného dňa	35

Fotografia na titulnej strane obálky –
Divé maky, autor: Ing. Richard Štíffl

Fotografia na zadnej strane obálky –
Hostia v stánku VIPA SK z Hotelovej
školy z Brezna, čipkárka z OZ „Nádej
v Uňatine“ T. Luciaková (v kroji).
Predsedníčka VIPA SK
M. Behanovská a predsedníčka
Výboru pre ženy Ľ. Bátorová sa
zúčastnili 18.–19. júna
2010 na 6. ročníku Nadregionálnej
výstavy CR a Dni mesta Tisovec,
autor: Mária Behanovská

☞ Fotografia na druhej strane obálky
– Z farmy manželov Kísovovcov
v Želiezovciach

Staňte sa členom občianskeho združenia Vidiecky parlament na Slovensku a prispievajte k rozvoju slovenského vidieka.

Cieľom občianskeho združenia Vidiecky parlament na Slovensku je prispievať rôznorodými aktivitami k rozvoju vidieka vo všetkých jeho formách.

Naším prvoradým cieľom je aktivizovať obyvateľov vidieka, podnikateľov pôsobiacich na vidieku ako aj činiteľov verejnej a štátnej správy. Snažíme sa o to, aby ľudia neboli pasívni, ale aby iniciatívne pristupovali k problematike vidieka s cieľom zvyšovania kvality života na vidieku a celkového rozvoja vidieka.

Snažíme sa motivovať, aby každý z nás aktívne ovplyvňoval prostredie, v ktorom žije, snažíme sa motivovať, aby sme nečinne nesedeli a nečakali, že za nás naše problémy a starosti vyrieši niekto iný.

Aktivity občianskeho združenia Vidiecky parlament na Slovensku sú zamerané na:

- ☛ advokáciu – obhajujeme záujmy vidieka na vládnej úrovni,
- ☛ vzdelávanie a šírenie informácií – formou organizovania seminárov pomáhame orientovať sa v spleti informácií, ktoré sa týkajú vidieka a ktoré vychádzajú zo slovenskej legislatívy a z Európskej únie,
- ☛ propagáciu – propagujeme vidiek, jeho produkty, služby a krásy
- ☛ získavanie skúseností a informácií zo zahraničia – spolupracujeme s viacerými národnými a nadnárodnými organizáciami v zahraničí, ktoré sa, rovnako ako Vidiecky parlament na Slovensku, zaoberajú vidieckou problematikou

Cieľom všetkých týchto aktivít je prispievať k rozvoju podnikania na vidieku, pretože len podnikateľské aktivity na vidieku dokážu ľuďom na vidieku udržať, dokážu vytvoriť nové pracovné miesta, dokážu generovať príjmy nie len pre podnikateľov, ale aj pre obce a ich obyvateľov a tým dokážu vplývať na rast kvality života na vidieku.

Okrem našej snahy prispievať k podpore podnikania na vidieku sa aktívne hlásime k princípom trvalo udržateľného rozvoja.

Preto by ste sa mali stať členom občianskeho združenia Vidiecky parlament na Slovensku?

Pretože aj vy chcete aktívne ovplyvňovať prostredie, v ktorom žijete. Možno máte nápady ako prispieť k rozvoju vašej obce alebo regiónu, ale chýba vám podpora – u nás ju nájdete.

Pretože vás zaujíma dianie na Slovensku a na jeho vidieku a aj vy chcete aspoň malou troškou prispieť k jeho ďalšiemu smerovaniu.

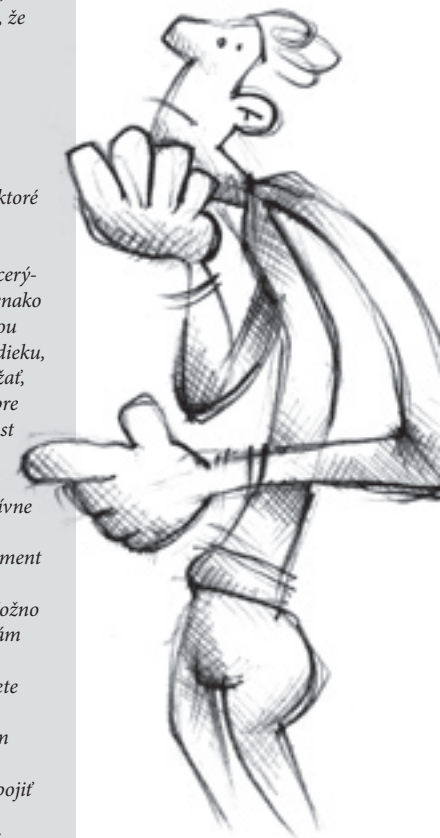
Pretože podnikáte na vidieku a denno-denne sa stretávate s množstvom malých alebo väčších problémov, ktoré musíte riešiť a viete, že Váš sused alebo kamarát bojuje s rovnakými problémami a preto cítite potrebu sa spojiť a bojovať spoločne.

Pretože máte vedomosti alebo schopnosti, o ktoré by ste sa radi podelili.

Pretože chcete prispieť pár eurami na dobrú vec.

Pretože vám záleží na našom vidieku.

Ing. Zuzana Jóbová

POZVÁNKA NA VI. FÓRUM VIPA

Už šiestykrát sa zídeme na zasadnutí **Fóra Vidieckeho parlamentu**, aby sme spoločne sformulovali našu politiku rozvoja slovenského vidieka na najbližšie dva roky. Tohtoročné fórum zasadne v Košiciach v Inštitúte vzdelávania veterinárnych lekárov v dňoch 22. a 23. októbra 2010

Na zasadnutie pozývame iniciatívnych ľudí, ktorých skúsenosti, vzdelanie a lídrovské schopnosti umožňujú predpokladať, že vytvoria efektívne rozvojové vidiecku politiku, ktoré zabezpečia optimálne podmienky pre rozvoj vidieka a pre rozumné využívanie európskych fondov.

Už tradične sa bude rokovať v štyroch pracovných skupinách.

Prvá skupina
Využitie prístupu LEADER ako všeobecného princípu vidieckeho rozvoja

Druhá skupina
Sieťovaním k efektívnosti regiónov

Tretia skupina
Vidiecka ekonomika - využívanie miestnych zdrojov - remeslá, pôda, včelárstvo, ovocinárstvo, predaj z dvora

Štvrtá skupina
Zhodnotenie doterajších mechanizmov podpory Rozvoja vidieka

Na úvod rokovania zhodnotíme úlohy, ktoré nám vyplývajú z posledného zasadnutia. V. zasadnutie Fóra Vidieckeho parlamentu odporúčalo, organizáciám zapojeným do siete VIPA, realizovať v najbližších dvoch rokoch tieto priority:

1 V oblasti rozvoja vidieka

1.1 Participovať na príprave strategických dokumentov „Rozvoja vidieka po roku 2013“

Expertízy, analýzy, účasť na formulovaní a pripomienkovaní. Zapojenie partnerských organizácií (SAŽP a MVO)

1.2 Rozpracovať návrhy konkrétnych opatrení na udržateľný rozvoj vidieka

Odborné poradenstvo k rozvoju vidieka. Udržanie tradičných hodnôt a tradičnej dediny v podmienkach intenzívneho rozvoja. Legislatívna definícia pojmov „Vidiek, vidiecky“.

2 V oblasti Obnovy dediny

2.1 Presadzovať fungujúci Program obnovy dediny

Intenzívny ekonomický a sociálny rozvoj vidieka nesmie narušiť uchovanie kultúrneho dedičstva slovenského vidieka, aby dedina nestratila svoj vidiecky charakter. Kvalita života na vidieku si vyžaduje udržanie tradičných hodnôt a obnovu tradičnej dediny.

2.2 Presadzovať udržanie financovania Programu obnovy dediny

Vyžadovať dodržanie programového vyhlásenia vlády SR. Usilovať o medzirezortný charakter financovania alebo o financovanie vládou a súčasne o zvýšenie objemu finančných prostriedkov.

3 V oblasti Životného prostredia

3.1 Environmentálna výchova obyvateľov vidieka

Riešenie odpadového hospodárstva a separácie. Podpora aktivistov, realizujúcich riešne hľadky, environmentálne hľadky ap. Inciovanie aktivít na zvyšovanie povedomia a motivácie obyvateľstva. Osveta zameraná na samosprávy obcí. Spolupráca s odborníkmi a MVO zameranými na environmentálnu výchovu

3.2 Otvoriť diskusiu k novému zákonu o Ochrane prírody a starostlivosti o krajinu

Účasť odbornej verejnosti, samosprávy, vlastníkov, užívateľov a MVO. Workshopy za spolupráce s MŽP SR, MP SR a príslušného výboru NR SR. Participácia na tvorbe nového zákona.

3.3 Zjednodušiť legislatívu o vyhlasovaní chránených území

Zabezpečovanie paritného zastúpenia partnerov pri analyzovaní a navrhovaní riešení k problematike NATURA 2000 (poľnohospodári, lesníci, ZMOS...) Vysvetľovanie významu siete NATURA 2000 verejnosti. Workshopy, panely a postery. Rešpektovanie požiadaviek EÚ bez tendencie sprisňovania štandardov na národnej úrovni. Presadzovanie náhrad pre účastníkov, znevýhodnených systémom NATURA 2000, vo výške porovnateľnej s EÚ.

4 V oblasti Podnikania na vidieku

4.1 Predkladať návrhy na legislatívne zmeny:

Súladi zákonov s Programom rozvoja vidieka. Odstraňovanie trecích plôch medzi podnikateľmi a samosprávou. Zvýhodnenie tvorby pracovných miest na vidieku (SZČO, drobní zamestnávateľi). Podpora predaja produktov vidieka (predaj z farmy).

4.2 Komunikovať s podnikateľmi o smerovaní vývoja na vidieku

Informovanie na webových stránkach a v tlači. Osobitné rubriky v médiách. Vzdelávacie aktivity.

4.3 Posilniť vedomie zodpovednosti samosprávy za rozvoj mikroregiónov a obcí

Odstraňovanie trecích plôch medzi podnikateľmi a samosprávou. Využívanie možností územného plánovania a dokumentácie pre podporu koncepcie rozvoja obcí. Podpora rozvoja e-governmentu v obciach.

4.4 Pripravovať legislatívu pre oblasť farmárov a fariem

Definovanie pojmov farmár, farma a rodinná farma. Účasť na príprave a pripomienkovaní zákona. Otázky „predaja z dvora“.

5 V oblasti Vidieckeho cestovného ruchu

5.1 Presadzovať legislatívnu podporu vidieckeho cestovného ruchu

Kampane pre legislatívne zmeny na zlepšenie legislatívneho zázemia pre malých poskytovateľov služieb. Zavedenie „rekreačných šekov“ pre tuzemské dovolenky a pobyty. Zlepšenie a jednoznačné

vymedzenie podmienok pre ubytovateľov na súkromí. Podpora miestnych produktov (miestne špeciality, „Predaj z dvora“, podávanie jedál pre vlastných hostí) ako turistickú atrakčiu.

5.2 Zabezpečiť poradenstvo, vzdelávanie a databázy dobrých príkladov

Požiadavky na tvorbu vzdelávacích programov. Poradenstvo v oblasti marketingu a zlepšovania ponuky. Tvorba databázy dobrých príkladov. Vytváranie infraštruktúry pre výmenu skúseností a vzájomnú podporu (regionálne združenia poskytovateľov služieb cestovnému ruchu, databázy produktov vidieckeho cestovného ruchu, tvorba metódik)

6 V oblasti Rovnosti príležitostí

6.1 Podporovať vytváranie programov rozvoja komunit

Podpora rozvoja sociálneho kapitálu. Diverzifikácia pracovných príležitostí na vidieku. Opatrenia proti vylúčaniu vidieka. Opatrenia proti sociálnej exklúzii. Vytváranie udržateľných komunit.

6.2 Vytvárať podmienky pre uplatnenie žien v komunitnom živote

Vyhľadávanie aktívnych žien a ich zapájanie do vedenia komunitného života. Podpora vyváženého zastúpenia žien v orgánoch.

6.3 Vzdelávať aktivistky a aktivistov v komunálnej politike

Osveta pre občanov – voličov. Vzdelávacie programy pre oblasť komunitného života. Diskusné fóra na rôznych úrovniach

Predsediť VIPA SK

PRIESTOR NA VAŠU PRÍLEŽITOSŤ

Občianske združenie Vidiecky parlament na Slovensku začne od augusta s realizáciou projektu s názvom Rozvoj ľudských zdrojov Občianskeho združenia VIPA, ktorý sa realizuje vďaka spolufinancovaniu z Európskeho sociálneho fondu v rámci Operačného programu Zamestnanosť a sociálna inklúzia.

Miestom realizácie projektu je Banská Bystrica. Aktivita sa budú uskutočňovať subdodávateľsky na základe zrealizovaného verejného obstarávania a spolu budú prebiehať 20 mesiacov (08/2010 - 03/2012). Výška nenávratného finančného príspevku na tento projekt je 150 385 €.

Cieľovou skupinou bude zamestnankyňa Vidieckeho parlamentu a dobrovoľníci, s ktorými toto združenie pracuje. Cieľom projektu je zvýšená profesionalizácia a kvalita ľudských zdrojov VIPA za účelom zlepšenia kvality poskytovaných služieb.

Celkovo sa uskutoční 28 školení (komunitné vzdelávanie, anglický a nemecký jazyk, vzdelávanie komunikačných zručností, školenia informačno-komunikačné technológie a pod.).

Účastníci si zvýšia svoje komunikačné a jazykové schopnosti, prezentačné zručnosti, získajú vedomosti z oblasti vidieckeho cestovného ruchu, kultúrneho dedičstva, a v neposlednom rade si zlepšia svoje IKT zručnosti, ktoré využijú pri práci s počítačom, internetom a komunikačnými technológiami.

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu v rámci Operačného programu Zamestnanosť a sociálna inklúzia.

Kontakt: +421 915 446 538,
www.vipa.sk, vipa@vipa.sk
www.esf.gov.sk, www.sia.gov.sk, www.fsr.gov.sk

NOVÍ PARTNERI VIPA

30. júla 2010 v Nitre riaditeľka ARVI (Agentúra pre rozvoj vidieka) a NSRV (Národná sieť rozvoja vidieka) Ing. Malvína Gondová a predsedníčka VIPA SK Mária Behanovská podpísali zmluvu o spolupráci.

Preambula

Zmluvné strany majú záujem o všestranný rozvoj slovenského vidieka a tento záujem sa premieta aj do ich poslania a cieľov, k naplneniu ktorých smeruje značná časť ich aktivít. Aby tieto aktivity boli efektívnejšie a ich výsledky výraznejšie, je výhodné vykonávať ich v partnerskej spolupráci. Uzatváraním zmlúv o partnerstve sa vytvorí sieť partnerov, ktorí sa budú vzájomne podporovať a koordinovať svoje pôsobenie v prospech vidieka.

Predmetom zmluvy je zabezpečenie koordinácie aktivít spadajúcich do oblasti spolupráce, v záujme dosiahnutia čo najefektívnejšieho pôsobenia zmluvných strán v prospech rozvoja vidieka.

text: Mária Behanovská, foto: Ing. Branislav Gerhát

PERSPEKTÍVY SLOVENSKEHO POĽNOHOSPODÁRSTVA V EURÓPSKOM KONTEXTE

Občianske združenie Vidiecky parlament na Slovensku organizuje celú radu úspešných seminárov na tému „Perspektívy slovenského poľnohospodárstva v európskom kontexte a to so zameraním na „Zdravotnú prehliadku Spoločnej poľnohospodárskej politiky“. Lektorom týchto školení je skúsená dlhoročná odborníčka v tejto problematike MVDr. Eva Porubánová.

Na tomto seminári sa účastníci mohli dozvedieť veľa aktuálnych problémov súvisiacich so spoločnou európskou politikou, o „zdravotnej prehliadke poľnohospodárstva“ v EÚ a hlavne dozvedieť sa aj opatrenia a návrhy, ktoré sa týkajú aj nás na Slovensku. Táto problematika veľmi zaujala prítomných a bola k nej aj bohatá diskusia, kde sa už prejednávali konkrétne problémy nášho vidieka.

Ja si tiež k tejto problematike dovoľujem zaujať stanovisko a najmä hľadať východiská, ako postupovať v poľnohospodárskej politike na Slovensku ďalej. Ako dlhoročný pracovník v potravinárskej a hlavne v mliekarenskej výrobe a výskume mal som možnosť porovnávať nás so zahraničím, pripravovať aj určité výhľadové štúdie a zaujímať k tomu odborné stanoviská. Veľmi ma mrzí, že sme od našej „nežnej revolúcie“ dopustili taký hlboký úpadok poľnohospodárstva a taktiež i potravinárstva. Podstatne sme znížili živočíšnu výrobu, máme najnižšie využitie pôdy na obyvateľa, takmer najnižšiu produkciu mlieka, mäsa a čo je najhoršie, že sa to prejavuje aj na zdraví obyvateľstva. Máme taktiež najnižšiu spotrebu mliečnych výrobkov (menej ako polovicu v porovnaní s EÚ a postupne už takmer všetko dovážame – mäso, mliečne výrobky a dokonca i ovocie a zeleninu. Všetko sa nechalo

na voľný trhový mechanizmus, nerobili sa žiadne dlhodobé koncepcie, bez ohľadu na to, kto je pri moci a dospeli sme k tomu, že už nie sme v potravinách sebestační (predtým to bola jedna z priorit štátu), že musíme už dovážať aj tie potraviny, ktoré sme predtým vyvážali. a nehovoriac o tom, že to má ďalekosiahly dopad najmä na vidiek a na jeho prosperitu. Vidiecky život bez poľnohospodárstva už nie je vidiek, ľudia už strácajú vzťah k pôde, už sa odučili pracovať na gazdovskom dvore a hľadajú si prácu v meste, alebo sú nezamestnaní.

Poľnohospodárstvo vždy malo a má aj v súčasnosti obrovský celospoločenský význam práve vo využití ornej pôdy ako aj lúk a pasienkov na poľnohospodársku a potravinársku výrobu. Práve práca v poľnohospodárstve dáva ľuďom životnú istotu a má dopad na ekológiu životného prostredia a hlavne má to význam aj pre zdravie obyvateľstva. Všetky dlhé stáročia naši predkovia sa živili práve využitím pôdy a spracovaním poľnohospodárskych produktov a všetky vyspelé krajiny doposiaľ sa venujú poľnohospodárstvu a farmárstvu podstatne viac ako my.

Všetky vyspelé štáty EÚ i sveta však podstatne viac ako my dotujú svoje poľnohospodárstvo a vedia, že práve tam sa ľudia môžu užiť, tam sa vytvára zdravé ekologické prostredie, tam sa vyrábajú národné i regionálne špeciality a to všetko má dopad aj na súvisiace aktivity spojené s agroturistikou i cestovným ruchom. Kto pôjde na dovolenku do zarostenej a zaburinennej prírody, kde sú síce pekné hotely, ale žiadne vidiecke prostredie. Kam pôjdu nezamestnaní robiť ak nie do poľnohospodárstva? Máme predsa na Slovensku vyše 60 tisíc hektárov nevyužitých a zaburinených lúk a pasienkov, kde by sa dala podstatne zvýšiť živočíšna výroba – chov dojníc, oviec i kôz. Pri cestách po Slovensku sa ma často pýtajú moji zahraniční priatelia kde máte kravy? kde sú ovečky, prečo nemáte pokosené lúky? prečo si neudržiavate prírodu? Ťažko sa to počúva a ešte ťažšie sa na to odpovedá.

S vypuknutím hospodárskej krízy som naivne očakával, že sa aj u nás budú hľadať rezervy práve v poľnohospodárstve ma vo využití zanedbaných poľnohospodárskych objektov a v nevyužitej pôde. Miesto toho sme sa spoliehali na automobilový priemysel, ktorý je veľmi neistý a riskantný, lebo už teraz počúvame, že máme nadbytok kapacít na výrobu aut a bude sa možno znižovať ich produkcia. Máme okrem nevyužitej pôdy niekoľko tisíc nezamestnaných, ktorí by očakávali od štátu určitú podporu na rozbehnutie ich aktivít najmä vo farmárskom živote. Je predsa paradoxom, že máme veľa nezamestnaných práve na vidieku a pritom nemá kto na vidieku pásť ovce, nemá kto robiť v poľnohospodárstve, lebo za súčasných podmienok sa im to nevypláti, lebo dostávajú podporu a mnohí sa už odučili aj robiť. V tejto oblasti musíme spraviť ešte veľa aktivít na nápravu doterajšieho stavu a učiť ľudí viac si vážiť prírodu i dary zeme.

Veľmi oceňujem aktivity mnohých našich mladých nadšených farmárov i poľnohospodárskych družstiev pri obnove tradícií a pri obnove tradičných výrobkov. Sú to napr. naše tradičné ovčie a kozie syry, ktoré sú spojené i s ľudovým folklórom, rozvojom tradičných

umeleckých remesiel a pod. Všet iba v ovčiarstve sa toho roku uskutočnil na Slovensku celý rad krásnych slávností, ktoré spoluorganizovali chovatelia zvierat, obce i Cech bryndziarov, ako napr. Ovenálie v Pribyline, vo Východnej, v Tureckej, v Novoti, v Klenovci, v Pružine, atď. Na týchto slávnostiach sa zúčastnilo tisíce návštevníkov a mnohí získali nové podnety na vlastné spracovanie domácich prebytkov a na rozvoj turistického ruchu a agroturistiky. Tu máme ešte veľké rezervy v o výrobe, ale i v spotrebe. Všet v zahraničí bežne sa konzumuje viac ako trojnásobok syrov a to zvlášť z ovčieho a kozieho mlieka.

Máme predsa krásne Slovensko, máme krásnu a bohatú prírodu a veľa šikovných a múdрых ľudí a treba týmto ľuďom dať príležitosť, aby to využili, aby zdravo žili a mali z vlastnej práce úžitok i radosť. K tomu všet bude potrebná aj podpora štátu tak, ako je to bežné v zahraničí a určite to prinesie dlhodobý rozvoj vidieka a nové pracovné príležitosti a hlavne zdravý spôsob života našich ľudí.

Ing. Karol Herian, CSc.
Žilina

NÁVŠTEVA VIPA SK V MAĎARSKU

Začiatkom augusta sme navštívili našich partnerov v dedinke Čabasabady. Zámerom bolo stretnúť sa so Slovákmi žijúcimi už 290 rokov v tomto území a podať spoločný projekt do Višegradskeho fondu. Navštívili sme aj Dom slovenskej kultúry a prijal nás generálny konzul SR Štefan Daňo.

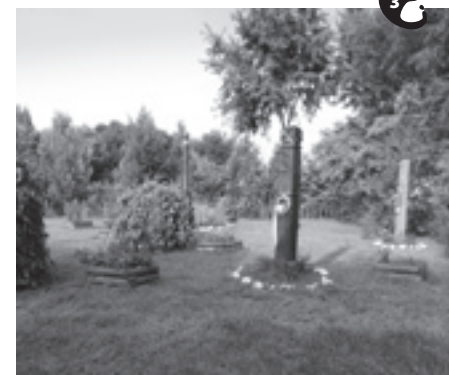

foto č. 1 – zľava: Ing. L. Bajanová, Gen. konzul SR Š. Daňo, M. Behanovská, J. Valkovec, Alžbeta Kesjarova Erosova, predsedníčka Spolku za Čabasabady a manžel Matej
foto č. 2 – Pri kameni z obce Hradište SR – dar pre rodákov zo Slovenska
foto č. 3 – okolie obecného úradu v Čabasabady
foto č. 4 – pred budovou úradu Gen. konzula

Mária Behanovská

☞ VYHLÁSENIE OZ VIDIECKY PARLAMENT NA SLOVENSKU K POKUSOM O ZNEUŽÍVANIE NÁZVU BRYNDZA

Členovia OZ Vidiecky parlament na Slovensku so znepokojením prijali informácie o prípadoch falšovania bryndze niektorými z našich či zahraničných výrobcov a o tlakoch, smerujúcich k používaniu názvu bryndza aj pre produkty, u ktorých je podiel ovčieho syra nižší ako 50% a dokonca aj pre produkty, ktoré ovčí syr vôbec neobsahujú.

Podľahnutie týmto snahám by bolo veľmi nešťastné. Takéto označovanie výrobku zavádzajúcim prívlastkom by malo nepríjemné dôsledky:

- porušenie našich národných tradícií,
- zneváženie dobrého mena unikátneho tradičného výrobku - našej, vo svete uznávanej bryndze,
- negatívne dopady na celé naše ovčiarstvo, na poctivých výrobcov tradičnej bryndze,

Snahy výrobcov o zvýšenie konkurenčnej schopnosti, používaním lacnejšieho kravského mlieka, tvarohu, živočíšnych či rastlinných tukov alebo srvátky, pokladáme za veľmi krátkozraké. Možno by sa takáto tzv. „bryndza“ dočasne lepšie predávala, no v žiadnom prípade by nešlo o jav trvalý. Kvalita stále hrá v marketingu nezastupiteľnú rolu. Počas vyše 200 rokov sa postupne vyvinul názov bryndza pre tradičný výrobok z ovčieho syra. A tak sa názov Slovenská bryndza stáva aj značkou kvality podobne, ako pravé francúzske šampanské a iné chránené zemepisné označenia.

Preto rozhodne protestujeme proti zneužívaniu názvu bryndza pre napodobeniny. Žiadame MPZPRR SR, aby využitím svojich kompetencií, legislatívne presadilo

**zákaz používania názvu bryndza
pre výrobky obsahujúce menej ako 50% ovčieho syra**

S úctou

V mene členov predsedníctva a členov
Vidieckeho parlamentu na Slovensku

v Banskej Bystrici 9. júla 2010

Mária Behanovská, v.r.
Predsedníčka
VIPA na Slovensku

☞ ZACHOVANIE TVÁRE A DUŠE DEDINY

Vidiecky človek žil v minulosti v úzkej symbióze s prírodou, tvorba ľudského obydla a sídiel vychádzala z prírodných materiálov a zákonitostí, vidiecke osídlenie bolo harmonickou súčasťou krajiny a dotváralo jej obraz. Dokážeme túto zdedenú múdrosť pochopiť, využiť a zúročiť aj v dnešnom globalizovanom svete plnom nových materiálov, technológií, tvarov, ale aj nevku a cudzích vzorov? Každá doba prináša nové podmienky pre život na vidieku, ktoré menia tvár vidieckych sídiel a krajiny. Bez poznania histórie a pochopenia súvislostí doterajšieho vývoja slovenského vidieka nie je možné porozumieť ani jeho budúcnemu smerovaniu.

To boli hlavné myšlienky seminára „Zachovanie tváre a duše dediny“ Slovenskej agentúry životného prostredia (Centrum starostlivosti o vidiecke životné prostredie Banská Bystrica), ktorý je pokračovaním stretnutí a diskusií starostov a obyvateľov dedín s architektami, krajinármi, projektantami v záujme vytvorenia vízie moderného a hrdého európskeho vidieka vychádzajúceho z tradícií a miestnej identity, lokálnych zdrojov a vlastného kultúrno-historického odkazu. Konaný bol začiatkom augusta 2010 v území Mikroregiónu Teplý Vrch, so zameraním na problematiku tvorby sídelného prostredia vidieka. Program seminára bol cyklický počas dvoch dní, vždy inej skupine poslucháčov a jeden deň sa prednášajúci venovali územiu formou odbornej exkurzie.

Cieľom odborných prednášok bolo prezentovať príklady dobrej praxe z obnovy vidieckeho prostredia, ako aj jeho manažmentu a upozorniť na problémy dostavieb na dedine, úprav verejných priestranstiev vrátane zelene, zachovania krajinného rázu a charakteristického pohľadu vidieckeho sídla. Dlhodobým zámerom je dosiahnuť uplatňovanie

☞ **Ludová architektúra – pohľad na obec Rybník**

filozofie Programu obnovy dediny aj vo všetkých projektoch obcí, pretože je reálna hrozba narušenia vidieckeho životného prostredia z dôvodu absencie akýchkoľvek kritérií orientovaných na kvalitu výstupov projektov - z titulu zachovania kultúrnej kontinuity, historickej identity a tradícií a využívania techník a technológií šetrných k životnému prostrediu a vhodných do vidieckeho prostredia. Účelom prednášok bolo ciele porovnanie danej problematiky u nás a u českých susedov.

Po úvodnej prednáške Ing. arch. Anny Kršákovéj, prierezovo zameranej na tematiku (Ne)chápanie hodnôt, ktoré sme zdedili, dostal priestor Ing. arch. Igor Thurzo s prezentáciou fotodokumentácie regionálnej identity sídla a znakov ľudovej architektúry minulého storočia ako úžasného zdroja inšpirácie pre tvorbu vo vidieckom prostredí. Ing. arch. Igor Krpelán prezentoval architektúru ako odkaz kultúrnej úrovne doby, kde poukázal na príklady architektúry z minulosti – harmóniu a súlad stavby s prírodou a príklady z prítomnosti – použitie

☞ **Účastníci seminára**

„Rozprávková dedina“ Drienčany

pôvodných architektonických prvkov v modernej architektúre. Zároveň prizvukoval, že architektonický objekt sa má prispôbiť dobe a územiu, a nie naopak, má byť zakomponovaný citlivo, čo môže investorom v budúcnosti ušetriť nemalé finančné prostriedky. Ing. arch. Ivan Hojsík nadviazal a prezentoval súlad architektúry a obrazu krajiny. Na tému verejných priestranstiev prednášal prof. Ing. arch. Michal Šarafin, DrSc. ktorý poukázal na problematiku dopravy v obciach, možnosti prinávratenia ulíc obyvateľom, tvorbu verejných priestranstiev s využitím symbolu obce, vody ako aktívneho prvku v priestranstve a potreby komunikácie predstaviteľov obce s obyvateľmi o budúcom stave verejných priestranstiev. Odborný program bol zakončený príspevkami starostov obce Modrá (ČR), Vlachovo (SR) a predstaviteľa Dexia banka, Slovensko. Starosta obce Modrá, Mirek Kovářik, prezentoval obec a skúsenosti v obnove dediny, ktoré nadobudol počas svojho pôsobenia, zamerané na verejné priestranstvá, vodu v krajine a pospolitosť v obci. Starosta obce Vlachovo, Juraj Kováč, prezentoval obnovu dediny a pozitívne zmeny, ktoré nastali po tom, ako sa obec zapojila do prestížnej súťaže Dedina roka 2005, v ktorej aj zvíťazila. V závere seminára, Ing. Ján Trajčík – riaditeľ odboru verejných financií, Dexia banka, Slovensko, predstavil širšie úvahy v súvislosti s problematikou zachytávania vody v krajine - na príklade projektu „Hornohričovská vodná cesta“.

Odborná exkurzia, konaná pre prednášajúcich, bola zameraná na kultúrne dedičstvo, typickú ľudovú architektúru a realizáciu projektov Programu obnovy dediny v území MAS Malohont. Lektori tak

Lektori na exkurzii po krajine Malohontu

mali možnosť oboznámiť sa s prostredím, ktoré im bolo dovtedy úplne neznáme. Prezentovaná bola časť Gotickej cesty - starobylý ranogotický evanjelický kostol v Kraskove, neskororománsky evanjelický kostol z 13. storočia v Rimavskej Bani, pôvodne ranogotický evanjelický kostol s románskymi prvkami v Rimavskom Brezove a románsko-gotický evanjelický kostol z 13. storočia spolu s archeologickým náleziskom Kyjatickej kultúry v Kyjaticiach. Príklady zachovanej ľudovej architektúry boli prezentované na príkladoch obcí Hostišovce, Rybník, Sása a Ratková. V „rozprávkovke“ dedine Drienčany sa odohral záver exkurzie. V obci žil a pôsobil slovenský zberateľ a vydavateľ ľudových rozprávok a povestí Pavol Dobšinský, ktorý ovplyvnil charakter a ďalší rozvoj obce. Ako vonkajší prejav tejto duchovnej kultúry sú zrealizované vo voľnej krajine nad obcou slnečné hodiny s výjavmi rozprávkových 12 mesiačikov. Ďalšie rozprávkové bytosti - baba Jaga, Dlhý, Široký a Bystrozraký, drak, princezná ožili v rukách miestnych majstrov - rezbárov a skrášľujú verejné priestranstvá.

Počas dvoch dní sa seminára zúčastnilo 70 účastníkov, ktorí sa v závere jednoznačne zhodli, že je potrebné a dôležité šíriť pozitívne príklady obnovy dediny, revitalizácie verejných priestranstiev ako aj skúsenosti s ochranou, manažmentom a plánovaním (starostlivosťou) krajiny s cieľom získania množstva nových vedomostí a inšpirácií pre ďalší rozvoj územia v ktorom pôsobia.

Ing. arch. Anna Kršáková, Ing. Lucia Vačoková

CHKO DUNAJSKÉ LUHY

Vyhlásenie: 1998

Rozloha: 12 284 ha

Geomorfologický celok: Podunajská rovina

Okresy: Dunajská Streda, Galanta, Komárno, Nové Zámky, Senec, Šaľa

Zaujímavosti flóry: lekná biele, leknica žltá, vzácna salvinia plávajúca, kotvica plávajúca, leknovec štítnatý, stávač ploštičný, v. vojenský, v. obyčajný, krušík širokolistý, vemenník dvojlistý

Zaujímavosti fauny: hraboš severský, orliak morský, beluša malá a volavka purpurová.

Iné zaujímavosti: Celé územie CHKO je zapísané do Zoznamu mokradí medzinárodného významu (Ramsarská konvencia), zároveň predstavuje aj významný biotop vodného vtáctva - preto je zaradené medzi medzinárodné významné vtáčie územia IBA.

Chránená krajinná oblasť sa rozprestiera na Podunajskej nížine v geomorfologickom celku Podunajská rovina, vedľa slovenského a slovensko - maďarského úseku Dunaja od Bratislavy až po Veľkolésky ostrov v okrese Komárno. Pozostáva z piatich samostatných častí. Toto jedinečné územie sa celé nachádza na arecennom agračnom vale Dunaja. Systém agračných valov a akumulčných depresí s hustou sieťou riečnych ramien s prevahou sedimentačnej akumulácie, vznikol ešte pred zásahmi do prírodného hydrologického režimu Dunaja. Takto vytvorená ramenná sústava sa zachovala čiastočne v úseku od Dobrohošte po Sap, ale aj napriek tomu patrí k najväčším vnútrozemským riečnym deltám v Európe. Najvyšší bod navrhovaného chráneného územia 134,2 m n.m. je na ľavom brehu Dunaja v k.ú. Ružinov, najnižší bod územia 108,4 m n.m. je v k.ú. Zlatná na Ostrove a v závislosti od hydrologických podmienok pozdĺž Dunaja sa na pomerne malom území vyskytujú spoločenstvá lesné, vodné, mokradné, lúčne a psamofilné.

V celej CHKO platí druhý stupeň ochrany prírody a krajiny, podľa zákona 543/2002 Z.z. Z kategórií maloplošných chránených sú na území CHKO vyhlásené prírodné pamiatky (PP - 2ks), prírodné rezervácie (PR - 6ks), chránený areál (CHA - 2ks) a národná prírodná pamiatka (NPR - 2ks).

Jednou z najkrajších chránených prírodných oblastí Žitného ostrova je mŕtve rameno Dunaja pri Čičove. Toto jazero nesúmerného tvaru vzniklo v roku 1899, keď Dunaj pretrhol hrádzu. Jeho rozloha je spolu s ochranným územím 135 ha, z toho voda zaberá 76,5 ha. Priemerná hĺbka vody je 7,5 m. Toto územie je chránené prírodnou rezerváciou od roku 1964, ktorá dostala názov Lion podľa francúzskeho vojaka, ktorý sa usadil na jeho brehu

na konci I. sv. vojny. Z prírodovedného hľadiska je významná rastlinná a živočíšna ríša tohto územia, pretože tu žije viacero dnes už zriedkavých chránených druhov. Jazero obklopuje hustý inundačný les. Trstina na brehu jazera poskytuje ideálne životné prostredie pre vtáky. Žije tu 107 druhov vtákov, prevažne vodné druhy: volavky, lysky, lúčne jastraby a iné. Z druhov rýb musíme spomenúť dunajského divého kapra, blatniaka tmavého, sumčeka.

NPR Čičovské mŕtve rameno

Stupeň ochrany: 4,5

Výmera: 798 715 m²

Rok vyhlásenia: 1964

CHÚ predstavuje zvyšok mŕtveho ramena rieky Dunaj s výskytom rôznych vodných biocenóz, výskytom vzácneho vodného vtáctva a rastlinstva a vzácneho glaciálneho reliktu hraboša severského (*Microtus euronaeus*). Územie je významné ako estetický a vedeckovýskumný objekt.

NPR Ostrov orliaka morského

Stupeň ochrany: 4,5

Výmera: 227 700 m²

Rok vyhlásenia: 1953

Územie predstavuje v súčasnej dobe jeden z posledných zvyškov prirodzených, pravidelne zaplavovaných dunajských lužných lesov, ako biotop vzácných a existencne ohrozených druhov rastlín a živočíchov.

Lekno biele (*Nymphaea alba L.*)

Zaujímavosti územia

Atrakcia Areál vodných športov Čunovo

Areál vodných športov Čunovo so svojimi parametrami patrí k najlepším európskym umelým kanálom. Okrem profesionálnych športovcov, ktorí tu dennodenne trénujú, je dostupný aj na rafting pre verejnosť. Poskytujeme tu raftingové programy rôznych obtiažností, určené pre jednotlivcov ako aj firemné podujatia s kapacitou 1300 aktívnych raftero-rov za deň. Popri raftingu je možnosť využiť ďalšie športové atrakcie napr. paintball, vodné skútre, offroad buginy a štvorkolky, teambuildingové disciplíny, nafukovacie atrakcie a fun aktivity. Areál vodných športov je vzdialený len 15 km od Bratislavy, a tak je dostupný pre všetkých, ktorí nechcú ďaleko cestovať za vodnou zábavou, za adrenalínom a relaxom. Výhodou umelého kanála je aj vysoká bezpečnosť. Voda sa vlieva z toku Dunaja do dvoch hlavných kanálov - pravý kanál je dlhý 460 m, ľavý 356 m s prevýšením 6,6 metra.

Náučný chodník Rusovce - Rusovský kanál

NCH vedie pozdĺž Rusovského kanála v dĺžke 766 metrov vtáčím územím v chránenej krajinskej oblasti Dunajské luhy. Má prírodovedný a ochranársky charakter. Na trase osadili šesť náučných tabúl o miestnej faune a flóre a šesť informačných tabúl s orientačnými mapami a údajmi o Rusovciach. Chodník sa začína pri záhradkárskej osade a končí sa pri budove SEUK-u.

Zdroj a ďalšie informácie nájdete:

www.soprs.sk
www.slovakia.travel
www.sazp.sk/slovak/periodika/chus
www.mapysr.sk/turistika/np-chko
www.actionland.sk/P/rafting_a_hydrospeed

Ing. Lucia Vačková

NA VLASTNEJ KOŽI ŽIVOT NAŠICH PREDKOV ZAŽI

V malebnej Obci Čičmany sa počas prázdnin dve soboty v júli a dve soboty v auguste. V areáli drevenice a humna Ondreja Gregora dejú neuveriteľné veci. Návštevníci ktorí sem zavítajú môžu posedieť pri peknom kultúrnom programe a guláši a popri tom nahliadnuť do tvorby ľudových umelcov, ktorí prezentujú výrobu starých tradičných remesiel. Poviete si, veď je to bežná prax na Slovensku. Musím povedať, že nie. Každý kto má chuť môže vziať do rúk nástroje pána majstra-umelca a vytvoriť si tak varačku, lyžičku, kraslicu, hlinený hrnček, drôťový prstienok, medovník podľa toho aký majster tam práve tvorí. V každú danú sobotu sú tam vždy štyria majstri, ktorí do svojej práce vtiahnu nielen deti ale aj tých skôr narodených. Zaujímavé je že organizátori počas celého dňa predstavujú aj súčasti originálneho čičmianskeho kroja a zvykov a obyčajov tohto krásneho regiónu. Musím povedať, že tak ako sa tu dobre cítia návštevníci tak isto sa dobre cítia a pani majstri. Tomuto podujatiu pod názvom Na vlastnej koži život našich predkov zaži nie je čo vyčítať. Je fantastické sledovať tak deti ako a starších posedávať na trávě, lavici či pri pive a šmirgľovať lyžičku alebo varačku. Treba poďakovať organizátorom, že si našli čas vytvorili zaujímavý nápad. A preto bol usku-točnený vďaka grantovému programu Šanca pre váš región Nadácie Orange

Ľudmila Bátorová

TRONDHEIM - DOBRÉ MIESTO PRE ŽIVOT

Z pohľadu slovenského študenta musím dodať, že aj drahé. Ale to sa dá tomuto čarokrásnemu a starobylému mestu odpustiť. Na často kladenú otázku, akí sú Nóri musím preto odpovedať. Sú jednoducho milí, ochotní pomôcť, srdeční a väčšina z nich ovláda anglický jazyk. Aj Trondheim má svojho vlastného súpera. Je ním bývalé hlavné mesto Bergen. Zatiaľ som nemala možnosť porovnať obidve mestá, ale musím priznať, že ma Trondheim očaril.

Priečelie katedrály Nidaros v Trondheime (Nórsko)

Napriek tomu, že Nórsko nie je typická dovolenková destinácia, určite vás prekvapí. Teploty v lete sa pohybujú od 15 pod 22 stupňov. To je aspoň teplotné rozpätie, ktoré som tu osobne zažila. Jedným z mojich najväčších zážitkov v krajine Vikingov bolo preto určite kúpanie v mnohých miestnych jazerách.

Ak sa niekedy ocitnete v Trondheime odporúčam vám navštíviť katedrálu Nidaros. Nemusíte sa báť, že ju nenájdete. Svojou siluetou dominuje horizontu mesta. Už na letisku prípadne v turistickom centre získate turistického sprievodcu, vďaka ktorému si stačí vybrať čo vás zaujíma a navštíviť to. Ako prvé by ste mali navštíviť centrum mesta počnúc starými skladmi na rieke Nidelva. V prípade pekného počasia vám fotky budú stačiť namiesto pohľadníc.

Prechádzkou po starobylých uliciach získate prehľad o obyvateľstve a návštevníkov Trondheimu. Pestrá zmes ľudí prechádzajúcich po obchodných uliciach len potvrdzuje tolerantný vzťah Nórov k iným národnostiam.

Osobne si myslím, že najsevernejšia katedrála Nidaros je najkrajšia večer, keď sa stále ostré lúče triešťa o sochy svätcov. Vtedy sa stačí posadiť na blízke lavičky a započúvať sa do organových skladieb, prípadne chrámového spevu a predstaviť si dobu o niekoľko storočí dozadu, keď bol chrám vyhľadávaným pútnickým miestom celého Nórska.

Okrem centra ponúka Trondheim množstvo múzeí, športových a kultúrnych zážitkov. Všetko, čo obohatí študentský život, pretože nielen vedomosti v škole, aj zážitková forma učenia je užitočnou formou učenia.

Apropos, študenti... V meste študuje približne 20000 študentov na niekoľkých vysokých školiach, ktorých úroveň je naozaj vysoká. Napriek tomu, že v tomto meste som pobudla len jeden mesiac, bola som očarená vysokou úrovňou školstva, vybavenia a prístupu vyučujúcich.

Študentský život má svoj vlastný biorytmus, ktorý sa netýka len množstva prebratej študijnej látky na univerzite. Študenti tu majú úžasné využitie svojho voľného času od knižnice cez športové zážitky až po socializáciu na študentských zábavách.

Mária Trubíniová

„NOVOŠKÁ HRUDKA“ – JARMOK SYROV V NOVOTI

Aj tento rok sa v nedeľu 4. VII. v Novoti uskutočnil už **V. ročník tradičného krásneho podujatia o folklóre a o syroch – „Novošská hrudka“**. Usporiadateľom a iniciátorom toho podujatia je Ing. Jozef Kondela, predseda Agrovexu Novot'. Spoluorganizátorom bola aj obec Novot', Cech bryndziarov a aj NIKA, s.r.o. Považská Bystrica. Samotných účastníkov tam mohlo byť aspoň 2 tisíc a to nielen z obce Novot', ale aj z okolia a tiež viacerí hostia. Z členov Bryndziarskeho cechu tam bol predseda Ing. J. Keresteš, O. Apoleniková z Pružiny, Ing. J. Habovštiak z Agrodružstva Krivá a odborný poradca Ing. K. Herian, CSc. Z významných hostí možno spomenúť podpredsedu NR SR, starostu obce, predsedov družstiev z okolia, ale i od Topoľčian, atď.

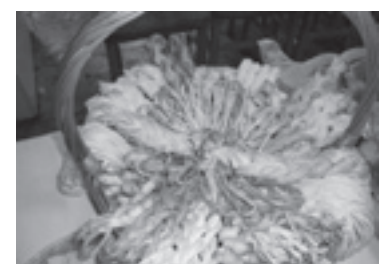

V krásnom prírodnom prostredí pri hoteli Agrovexu, kde je malý amfiteáter, posedenie pod strieškami i v stanoch sa zišla takmer celá obec sviatočne naladená, aby si uctili vlastnú prácu, zúčastnili sa na sv. omši a aby v mnohých stánkoch si mohli pokúpiť aj pekné výrobky z tradičných remesiel i niečo na maškrtu pre deti. Bol to krásny jarmok, kde sa predával guláš, pečené pstruhy, pečené ovčie klobásky, kde sa aj robili ukážky výroby ovčích syrov, varenia žinčice a pod. Hlavnou náplňou týchto slávností však bola súťaž v ovčích a figuralných syroch, súťaž v ťahaní syrovej nite a súťaž v pití ovčej žinčice.

Súťaže v ťahaní syrových nití sa zúčastnilo 6 domácich žien, ktoré ukázali svoju profesionalitu verejne a za neuveriteľne krátky čas dokázali z 1 kg hrudkového syra na pódiu natiahnuť takmer 100 m syrových nití. To bola verejná zábava i obrovské nadšenie a povzbudzovanie všetkých účastníkov slávností. Podobne napínava súťaž bola v pití 0,5 l ovčej žinčice. To bola veľmi rýchla súťaž, lebo asi súťažiaci už mali dobrý tréning v pití žinčice.

Hlavnou náplňou celých slávností „Novošská hrudka“ bola prehliadka domácich tradičných syrov a samotná súťaž, ktorú organizoval Cech bryndziarov. Na tejto prehliadke i súťaži sa zúčastnilo 8 výrobcov ovčieho hrudkového syra a až 21 výrobcov figuralných parených syrov z kravského mlieka. Pritom treba spomenúť, že to neboli obyčajné parené syry, každý prinesol celú kolekciu nádhodne tvarovaných originálnych syrov, pričom každý účastník prehliadky i súťaže mal 5 – 10 druhov rôzne tvarovaných výrobkov a to údených i neúdených. Tieto parené syry boli výnimočné tým, že mali v sebe aj obrovskú fantáziu a kus ľudového umenia. Znázorňovali napríklad syrové torty, lesné zvieratká, syrové fantázie z korbáčikov i nití, krásne figúrky nevesty, plachetnice a pod. Možno smelo konštatovať, že tieto figuralné syry sú ojedinelé nielen na Slovensku, ale i vo svete a zaslúžia si úprimný obdiv.

Hodnotenie syrov oboch kategórií robila odborná komisia pod vedením Ing. Heriana v zložení Ing. J. Keresteš, Ing. O. Froleková a Ing. K. Jančíová. Hodnotilo sa vzhľad a konzistencia a chuť i vôňa u všetkých syrov a u figu-

rálnych syrov aj estetický a umelecký dejem. U kategórie ovčích hrudkových syrov na prvých troch miestach sa umiestnili – Ivan Bakoš – Breza, PD. Tvrdošín a Vasilov. U kategórie figurálnych syrov bolo vyhodnotených prvých 6 výrobcov a to – Kubalová Helena (Mýtne), Mikolajčíková Jozefína, Blaženiaková Štefánia, Kocúrová Marta, Agrodružstvo Krivá a Murínová Janka. Všetky syry boli však krásne a zaslúžia si úprimný obdiv a uznanie. Všetci účastníci súťaže dostali od predsedu Cechu bryndziarov Ing. J. Keresteša podakovanie za účasť a tí najlepší dostali aj krásny diplom a vecné ceny od predsedu Agrovexu Novoť.

Za posledné roky domáci výrobcovia urobili veľký pokrok v kvalite i sortimente svojich tradičných syrov. Podstatne sa zlepšil vzhľad syrov, ich konzistencia, ale najmä nápaditosť pri tvarovaní. Trochu dlhoročným nedostatkom ostáva to, že sa ovčie hrudkové syry stále predávajú nedostatočne vykysnuté a aj viaceré tvarované syry boli trochu tvrdšej konzistencie a prázdnnejšej chuti. Všetky syry musia byť totiž nielen krásne, ale aj chuťovo i konzistenčne dobré.

Tohoročná prehliadka syrov na syrárskom jarmoku „Novoťská hrudka“ v Novoti slávila svoj najväčší úspech. Zúčastnilo sa jej najviac ľudí i vystavovateľov. Potešiteľné je, že čím ďalej tým viac bolo aj výrobcov domácich tradičných syrov. Tento jarmok syrov má stále stúpajúcu tendenciu a ľudia z Novoti i z okolia majú stále väčší záujem o takéto krásne syrárske výrobky. Je to veľmi potešiteľné, lebo o takéto výrobky je veľký záujem aj v spotrebiteľskej verejnosti a je to aj praktický návod, ako sa dajú na vidieku využiť lúky a pasienky na produkciu mlieka a jeho spracovanie i v domácnosti. Túto krásnu tradíciu treba aj do budúcnosti udržať a ďalej rozvíjať. Je to krásny vzor pre celé Slovensko, ako sa dajú urobiť krásne domáce výrobky i z mlieka a tak lepšie využiť našu krajinu a dať ľuďom prácu i napomôcť rozvoju vidieka.

Ing. Karol Herian, CSC., Žilina

Súťaž v ťahaní syrových nítí
Súčasťou prehliadky je aj kultúrny program
Ocenení výrobcovia

OCENENÁ DOBRÁ NIVA

Minulý rok získala obec Dobrá Niva titul „Dedina roka 2009“, súťaž obcí zorganizovala Slovenská agentúra životného prostredia v spolupráci so Spolkom pre obnovu dediny a Združením miest a obcí Slovenska pod gesciou Ministerstva životného prostredia SR. Dobrá Niva však zároveň mala za povinnosť reprezentovať Slovensko na európskej súťaži o „Európsku cenu obnovy dediny“. Dobronivčania nenechali nič na náhodu a na návštevu európskych komisárov sa poctivo pripravovali dlhší čas. Začiatkom júna, keď ich komisária navštívila mali už dávno odoslanú veľmi podrobnú a profesionálne spracovanú prihlášku, ktorá vážila vari niekoľko kíl.

Európsku cenu obnovy dediny vyhlasuje od roku 1990 Pracovné spoločenstvo pre rozvoj vidieka a obnovu dediny so sídlom vo Viedni. Súťaž sa koná každý druhý rok, tento ročník bol v znamení motta „Nová energia pre silné spolunažívanie“. Cieľom bolo upriamiť pozornosť na tie dediny a vidiecke komunity v Európe, ktoré posilňujú svoj ekonomický potenciál, ekologické kvality a sociálnu súdržnosť.

Začiatkom júna prišli do Dobrej Nivy traja komisári Josef Attenberger, Carlo Lejeune a Isabel Stremle. I keď nechceli dopredu hovoriť o tom, ako by sa Dobrá Niva mohla umiestniť v európskej súťaži bolo na nich vidno, že sú spokojní a hlavne zaujatí prezentáciou, ktorú pripravili Dobronivčania. „Host do domu, Boh do domu, tak by som zhrnul moje pocity z Dobrej Nivy. Na všetkých dedinách by to bolo také dobré, keby sa všetci angažovali tak, ako Dobronivčania,“ povedal Josef Attenberger.

Starostka obce Marta Sýkorová tak ako vždy, nenechala nič na náhodu. Prezentácia začala pri historickej bráne na Námestí SNP, ktorá je nielen klasicou ukážkou architektúry obce, ale zároveň aj akýmsi symbolom otvorenosti dedinčanov návštevmám, svetu, výzvam... Víťalo sa po slovensky – chlebom a soľou, potom sa hostia presunuli do sály kultúrneho domu, kde ich už čakali ukážky dobronivského folklóru, predstavili sa rôzne obecné spolky a organizácie, premietal sa film o obci. Následne sa všetci využili kôč s konským záprahom, aby sa dostali do Evanjelického kostola. Dobronivská mládež v kostole predviedla dojemné scénické divadielko o súčasných nástrahách na mladých ľudí.

Popri presunoch z jedného miesta na druhé ochutnali dva nemeckí členovia komisie a jeden Belgičan aj rôzne tunajšie dobroty, ktoré napiekli Dobronivky a nepohrdli ani dedinským pivom Dobrovar, ktoré sa tu varí viac ako desať rokov. Obec bola „vyšťaťovaná“ tak, ako sa na európskeho kandidáta patrí – na bránach a plotoch domov boli vyvesené rôzne výšivky a súčasti dobronivských krojov.

Prívitanie komisárov európskej súťaže v obci

Starostka obce Marta Sýkorová uviedla, že na prezentáciu mali štyri hodiny a prezentovali sa nielen architektonické a kultúrne zaujímavosti, ale aj špecifiká miestnej prírody – vzácna lokalita Gávrky, kde v chránenom prírodnom areáli rastú až 400 ročné duby a ojedinelá je aj fauna a flóra areálu, ktorý patrí do Natury 2000. Okrem nich odprezentovala obec aj katolícky kostol, kultúrnu pamiatku

Prihláška do súťaže o Európsku cenu obnovy dediny

Dobronivčania zaviedli zahraničných hostí aj do chráneného areálu v chotári obce – Gavuriek

dom U Lukáčov, základnú školu spolu s materskou... S eurokomisármi sa rozlúčili v zrekonštruovanom amfiteátri Kolo.

„Naším cieľom bolo so ctou obstať a pripraviť prezentáciu tak, aby ukázala všetko, čo vieme. Celú našu prezentáciu sme smerovali do štyroch motívov – krajina, identita, komunita a marketing.

Na návšteve v gazdovskom dvore

Eurokomisárom sa páčila naša prezentácia spolkov a združení v obci, marketing, predstavenie evanjelickej mládeže, zaujali ich Gavurky a aj prezentácia v škole,“ spokojne zhodnotila na záver Marta Sýkorová.

Úsilie celej obce sa nakoniec vyplatilo. Medzi 30 ďalšími súťažnými obcami obstáli viac ako so ctou. I keď si hlavné ocenenie odniesla dedina Langenegg z Rakúska, Dobrá Niva porotu zaujala a získala „Európsku cenu obnovy dediny za mimoriadne výkony vo viacerých oblastiach obnovy dediny.“ Vyhlásenie výsledkov európskej súťaže a zároveň odovzdávanie ocenení sa uskutoční 24. – 26. septembra 2010 v juhoatlantskej obci Sand in Taufers, ktorá zvíťazila v 10. ročníku tejto súťaže.

Bela Lisáková

VÝSLEDKY SÚŤAŽE CHOTÁR ROKA 2010

Prihlásené subjekty do súťaže Chotár roka 2010

SUBJEKT	OBEC
PD Hlohovec	Hlohovec
PD Dolný Lopašov	Dolný Lopašov
Združenie agropodnikateľov, družstvo Dvory nad Žitavou	Dvory nad Žitavou
Klára Kissová, SHR	Želiezovce
Balseed spol. s r.o.	Balvany - Kameničná
Pamala s.r.o.	Balvany - Kameničná
PD Senica	Senica
Fantázia Brezno s.r.o.	Rohozná - Brezno
Agromix výrobná -obchodná spoločnosť, spol. s r.o.	Sedliská
PPD Liptovská Teplička	Liptovská Teplička
PD Važec	Važec
PD LČV so sídlom v Čimhovej	Čimhová

Komisia mala ťažkú úlohu rozhodnúť o prvých troch, ale podarilo sa:

- 1.miesto – Klára Kišová
- 2.miesto Agromix – Sedliská
- 3.miesto – PD Važec

Zábery z farmy manželov Kissovcov zo Želiezoviec, ktorá získala v súťaži Chotár roka 2010 1. miesto

POTRAVINY ZBLÍZKA

Vplyv okolia

V prostredí, v ktorom vyrastáme, vyrastali celé generácie. Tak ako sa prispôsobili prírodným podmienkam, tak sa prispôsobili aj na potravinové články, ktoré im poskytovalo okolité prírodné prostredie. Rastlinné a živočíšne druhy rozšírené v tejto oblasti vedú najúčinnejšie premeniť slnečnú energiu na suroviny pre potravinové produkty. Majú najväčšiu odolnosť voči rôznym chorobám a preto vyžadujú najmenej chémie. Produkty vypestované v blízkom okolí podporujú miestnu ekonomiku a malých farmárov, ktorí jediní vypestujú druhy nehodiace sa na dlhé skladovanie a ďalekú prepravu. Aj z týchto dôvodov sú takéto potraviny najzdravšie a najčerstvejšie.

Francúzski hostia pri návšteve v Chrastnom pri Košiciach..

Skúsenosti z iných krajín

Takto je podporovaná produkcia potravín v Japonsku, v systéme Tei-kei (Obráť sa tvárou k svojmu farmárovi), v Spojených štátoch Community Supported Agriculture (Verejnou podporované poľnohospodárstvo) a vo Francúzsku Association pour le Maintien de l'Agriculture Paysanne (Združenie pre podporu gazdovského poľnohospodárstva). Farmári a konzumenti združenia AMAP navštívili Slovensko na jar roku 2009, prešli farmy v okolí Bratislavy, Zvolena a Košíc.

Na demonštrovanie svojich výsledkov pozvali na pracovnú návštevu potenciálnych konzumentov aj

Organicky pestovaná zelenina na poliach grófa Raphaëla Gassera v obci Wolschwiller.

farmárov z okolia Bratislavy, Zvolena a Košíc do Južného Alsaska, k farmárom produkujúcim potraviny v rámci tohto systému. Zástupcovia zo Slovenska boli oboznámení s produkciou zeleniny, ovocia, produktov z kravského aj kozieho mlieka, produkciou rýb, jahňacieho, kozľacieho a hovädzieho mäsa.

Princíp spolupráce producent-konzument

Vzájomná komunikácia medzi producentom a spotrebiteľmi patrí k najdôležitejším prvkom systému AMAP. Okrem toho, že sa vytvárajú sociálne väzby medzi producentom a spotrebiteľmi a medzi spotrebiteľmi navzájom, buduje sa aj dôvera spotrebiteľov v kvalitu odoberaných potravín.

Odozdvanie produktov konzumentom na štadióne v Mulhouse

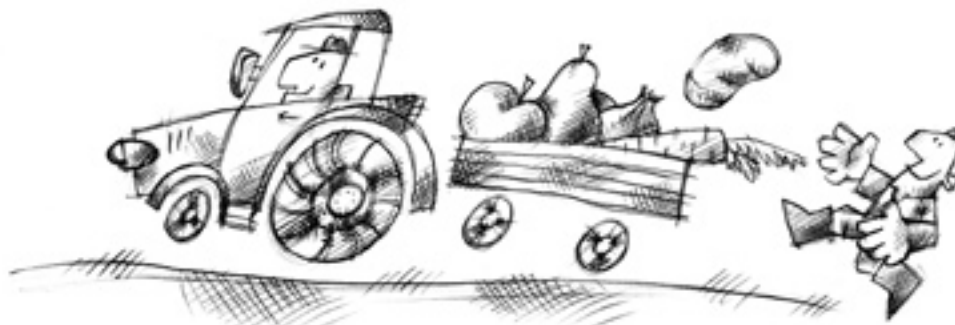

Stretnutie s konzumentami v mestečku Riedisheim (predmestie Mulhausu)

Producent sa pravidelne stretáva so svojimi spotrebiteľmi, a to najmä v zimnom období, kedy sa plánuje nastávajúca sezóna. Spotrebiteľia predkladajú svoje požiadavky (čo a koľko by malo byť v spotrebiteľskom košíku, či chcú alebo nechcú kvalitu BIO a pod.). Spoločne s farmárom sa spotrebiteľia podieľajú na hľadaní riešení prípadných problémov. Počas roka majú spotrebiteľia možnosť prísť na farmu a vidieť, ako sa pestujú ich potraviny, prípadne sa podieľať na ich pestovaní.

Distribúcia potravín

Farmár priniesie svoje produkty na distribučné miesto a spotrebiteľia si pre ne prídu vo vopred dohodnutých hodinách. Napríklad v Mulhouse (cca 250 tis. obyvateľov) je to každý štvrtok od 18.45 do 20.00 h. na parkovisku pri futbalovom štadióne, ktoré mesto prie tieto účely bezplatne poskytuje.

Bednička pre konzumenta zo začiatku septembra.

Možnosti zavedenia systému v našom regióne

Zavádzanie podobných systémov na Slovensku nemôže byť do detailov kompletne prevzaté z Francúzska, ale musí byť prispôbené našim pomerom, aby boli systémy funkčné. Farmári ktorí boli v pracovnej skupine videli tento spôsob ako najlepšiu možnosť ekonomickej udržateľnosti drobných pestovateľov a zabezpečenie širokého druhového zloženia gazdovských produktov pre uspokojenie potrieb odberateľov nielen v meste, ale aj na vidieku.

Viac informácií možno nájsť na internetových stránkach www.okoliekosic.sk, www.ludiaaenergia.sk, www.slanskymikroregion.ocu.sk.

Ivan Burčík, o.z. Lúdia a energia (Košice),
Miloš Veverka, o.z. CEPTA (Zvolen)

PROGRAM 5. INFODŇA VIPA

5. Informačný deň Vidieckeho parlamentu,
venovaný novinkám v oblasti podpory
pôdohospodárstva a rozvoja vidieka a špeciálnej téme
„Ochrana a tvorba životného prostredia“
sa uskutočnil 25. a 26. júna 2010 od 12.00 hod.
v hoteli Flipper v Kežmarku

Program 25. júna

- 12:00 – 13:00 hod. Obed
13:00 – 14:00 hod. Ing. Zuzana Schottertová, MP SR – Novinky v PRV (neúspešní žiadatelia o MAS – možnosti)
14:00 – 15:00 hod. Ing. Pavol Jurčišin, gen. riaditeľ, PPA Bratislava – Proces vyhodnocovania projektov – zálohové platby, predfinancovanie, refundácie
15:00 – 15:30 hod. Prestávka, občerstvenie
15:30 – 16:30 hod. Mgr. Rudolf Žiak, odbor regionálneho rozvoja, územného plánu a životného prostredia v Prešove
16:30 – 17:30 hod. Ing. Martin Lakanda, SAŽP Banská Bystrica – Integrovaná starostlivosť o krajinu v systéme ochrany prírody
17:30 – 18:30 hod. Ing. Michal Kravčík, Ludia a voda – Voda pre zdravý klímu regiónov
18:30 – 19:15 hod. Večera
od 19:30 hod. Program – Predstavenie sa – OZ pre rozvoj regiónu SPIŠ

Program 26. júna

- 07.30 hod. Raňajky
08.00 – 09.00 hod. Ing. Janka Mikušáková – Spracovanie záverov z 5. Infodňa
09.00 – 10.00 hod. Mária Behanovská – Deklarácia o budúcej európskej politike RV po 2013
10.00 – 10.15 hod. Prestávka
10.15 – 11.15 hod. Ako ďalej v prístupe LEADER – neúspešní žiadatelia
11.15 – 12.00 hod. Diskusia k téme Infodňa
12.00 – 13.00 hod. Obed
13.00 hod. Ukončenie – odchod účastníkov

PROGRAM
ROZVOJA VIDIEKA SR
2007-2013

1. A 2. MODIFIKÁCIA PROGRAMU ROZVOJA VIDIEKA SR 2007 – 2013

Zmeny (1.modifikácia) PRV SR, ktoré Riadiaci orgán (Ministerstvo pôdohospodárstva SR) predložil Európskej komisii (EK) 9. apríla 2009, boli za účelom zvýšenia alebo zachovania konkurencieschopnosti z dôvodu negatívnych vplyvov finančnej globálnej krízy na slovenský vidiek. Okrem zamedzenia negatívnych vplyvov finančnej globálnej krízy boli navrhnuté aj zmeny týchto typov: technickej a logickej povahy, zmeny týkajúce sa novej legislatívy Spoločenstva a vnútroštátne právne predpisy a s tým súvisiace zmeny k lepšej implementácii rôznych opatrení alebo lepšieho výkonu činností spojených s riadením, informovaním o implementácii a monitorovaní programu. Touto modifikáciou sa zamedzí aj duplicitám vo financovaní z dvoch rôznych zdrojov, čím sa podporí celkové sprehľadnenie a správna implementácia jednotlivých zdrojov podpôr. Dôležitou navrhovanou zmenou je doplnenie podopatrienia „Integrovaná produkcia vo vinohradníctve“ o mladé vinohrady, a to z dôvodu zabezpečenia komplexnej starostlivosti v oblasti vinohradníctva. Zámerom je pomôcť prvovýrobcem pri počiatočnom ošetrovaní mladých vinohradov, ktoré si vyžadujú zvýšené náklady. V súčasnej situácii je snahou zmierniť vplyvy finančnej krízy, ako i zamedziť poklesu hospodárenia v oblasti vinohradníctva. Poslednou súčasťou návrhu zmien boli presuny finančných prostriedkov medzi osami a v rámci osi programu. Uvedené zmeny posilnia správne vykonávanie daných opatrení programu.

Druhá zmena PRV SR vyplývala zo „zdravotnej prehliadky“ (angl. health check, skr. HC) SPP a Európskeho plánu hospodárskej obnovy (angl. Recovery package, skr. RP). Hlavnou prioritou pre zdravotnú prehliadku sú klimatické zmeny, obnoviteľné zdroje energie, vodné hospodárstvo, biodiverzita na vidieku a pre RP sú opatrenia sprevádzajúce reštrukturalizáciu mliečného sektoru a infraštruktúra širokopásmového internetu vo vidieckych oblastiach. Z HC boli finančne posilnené dve existujúce opatrenia osi 2 PRV SR: opatrenia Agroenvironment a Obnova lesného potenciálu, čo predstavuje celkom 22 490 000 €. V súvislosti s rozvojom infraštruktúry širokopásmového internetu na vidieku sa finančná čiastka 5 000 000 € z RP alokovala do opatrenia osi 3 Základné služby pre vidiecke obyvateľstvo. Tieto

súvisiace operácie sú oprávnené podporené medzi 1. januárom 2010 a 31. decembrom 2013.

Celkový objem verejných finančných prostriedkov na sedemročné obdobie je 2 597 053 717 € (EPFRV: 1 996 908 078 €, štátny rozpočet SR: 600 145 639 €).

Tabuľka: Rozdelenie finančného príspevku z EPFRV a ŠR

Os	príspevok z EÚ (%)	Celkom (EÚ+ŠR)
1	32,83	852,6 mil. €
2	48,91	1 270,2 mil. €
3	13,01	338,9 mil. €
4	3,04	79,0 mil. €
TA	2,17	56,3 mil. €

Konkrétne zmeny v Osi 3 Kvalita života na vidieku a diverzifikácia vidieckeho hospodárstva

Cieľom opatrenia 3.4.1 Základné služby pre hospodárstvo a vidiecke obyvateľstvo je zlepšenie základných služieb a rozvoj investícií a tým zabezpečenie vyššej atraktivity vidieckych oblastí, zlepšenie kvality života vo vidieckych oblastiach.

Podpora tohto opatrenia je zameraná na nasledujúce činnosti:

- rekonštrukcia a modernizácia rekreačných zón;
- výstavba, rekonštrukcia a modernizácia detských a športových ihrísk, tržníc, autobusových zastávok a pod.;
- výstavba, rekonštrukcia a modernizácia obecných stavieb (napr. obecný úrad, kultúrny dom) a objektov spoločenského významu (napr. amfiteátre) vrátane ich okolia (okrem stavieb a budov evidovaných na MK SR v registri nehnuteľných kultúrnych pamiatok a lokalít UNESCO) vrátane zariadenia pripojenia na internet;
- vytvorenie a zabezpečenie prístupu k širokopásmovej infraštruktúre vrátane zariadení na prenos a zber signálu (backhaul) a pozemných zariadení (napr. pevné, pozemné bezdrôtové alebo satelitné technológie alebo kombinácie týchto technológií);
- budovanie pasívnej širokopásmovej infraštruktúry (napr. inžinierske práce ako je kladenie káblových rozvodov a zapájanie iných sieťových prvkov ako

napr. neaktivované optické vlákna atď.) v súčinnosti s ostatnými infraštruktúrami (energetické, dopravné vodné, kanalizačné siete atď.). Širokopásmové technológie zvýšia produktivitu práce a zamestnanosť. K vyššej efektívnosti prispeje prístup k informáciám v ľubovoľnom čase na ľubovoľnom mieste. Zvýšenie produktivity možno však dosiahnuť len reštrukturalizáciou ekonomického správania sa pri využívaní nových technológií: adaptáciou procesov v podnikoch, on-line sprístupnením verejných služieb a rozširovaním zručností. Pri podpore zavádzania infraštruktúry širokopásmového internetu sa musí rešpektovať zásada neutrality technológie (tzn. nesmie byť zvýhodňovaná žiadna technológia alebo poskytovateľ služby), ktorá je jedným z kľúčových princípov Usmernení EÚ v oblasti štátnej pomoci pre širokopásmový internet a prístupové siete novej generácie (NGA – next generation access).

Konečný prijímateľ (oprávnený žiadateľ)

Obce bez štatútu mesta nezaraďené do pôlov rastu s výnimkou dohodnutého počtu obcí zahŕňajúcich rómske osídlenia, ktoré budú riešené v rámci Regionálneho operačného programu.

Demarkačné línie a kritéria s ostatnými finančnými nástrojmi EÚ

Neprekrývanie podpory z fondov EPFRV a ERDF je zabezpečené rozdelením podpory obciam podľa zaradenia, resp. nezariadenia do pôlov rastu (EPFRV – obce mimo inovačných a kohéznych pôlov rastu, ERDF – obce, ktoré sú inovačnými a kohéznymi pólmi rastu. Osobitne sa tu rieši i problematika separovaných a segregovaných rómskych osídlení).

V súvislosti s dodatočnými prostriedkami EÚ, ktoré pre Slovensko vyplynuli z Európskeho plánu hospodárskej obnovy a ktorých časť Slovensko alokovalo na podporu širokopásmového internetu z PRV, je dôvodom pre stanovenie demarkačnej línie medzi PRV SR 2007 – 2013 (EPFRV) a operačným programom Informatizácia spoločnosti (ERDF). To znamená, že z EPFRV sa podporia v tejto oblasti tie obce, ktoré nie sú pólmi rastu, sú tzv. bielymi miestami z hľadiska pokrytia internetom (podľa štúdie realizovateľnosti OP IS „Zvýšenie prístupnosti k širokopásmovému internetu“), majú do 500 obyvateľov (k 31.12.2006) a nachádzajú sa na území Banskobystrického a Prešovského kraja.

Z celkového objemu plánovaných finančných prostriedkov na skupinu opatrení 3.4 Obnova a

Zoznam MAS z 1. výzvy = 15 MAS

VÚC	Názov MAS
Trnavský kraj	Stará Čierna voda
	Dudváh
Trenčiansky kraj	Vodný raj – Aquaparis – Víziparadicsom
	Kopaničiarsky región
Nitriansky kraj	Mikroregión Teplička
	Združenie mikroregiónu SVORNOST
	Občianske združenie pre rozvoj mikroregiónu „Požítavie – Širočina“
	Občianske združenie Dolnohronské rozvojové partnerstvo
	Regionálne združenie Dolná Nitra, o. z.
	Občianske združenie Mikroregión RADOŠINKA
Žilinský kraj	Horný Liptov
Banskobystrický kraj	Podpoľanie
	Chopok - Juh
Prešovský kraj	MALO HONT
	Občianske združenie MAS LEV, o. z.

rozvoj obcí, občianskej vybavenosti a služieb je pre opatrenie 3.4.1 vyčlenených 45 %.

DPH a OBCE

Vláda SR prijala uznesenie č. 338 z 19. mája 2010 Návrh na viazanie výdavkov kapitál štátneho rozpočtu na zabezpečenie zdrojov na refundáciu dane z pridanej hodnoty v rámci Programu rozvoja vidieka a OP Rybné hospodárstvo, ktorým bolo Ministerstvu financií SR uložené zaviazat v kapitolách štátneho rozpočtu prostriedky na zabezpečenie zdrojov na refundáciu dane z pridanej hodnoty v rámci Programu rozvoja vidieka a OP Rybné hospodárstvo vo výške 10,5 mil. €. Mechanizmus na refundáciu dane z pridanej hodnoty z výdavkov kapitál štátneho rozpočtu v rámci Programu rozvoja vidieka SR 2007 – 2013 a OP Rybné hospodárstvo SR 2007 – 2013 je v štádiu prípravy na Ministerstve pôdohospodárstva SR.

Zoznam MAS z 2. výzvy = 14 MAS

VÚC	Názov MAS
Bratislavský a Trnavský kraj	Občianske združenie Podhoran
Trnavský kraj	Občianske združenie Agropremeň
Trenčiansky kraj	Miestna akčná skupina Vršatec
	Naše Považie
Žilinský kraj	OZ " Partnerstvo pre MAS Terchovská dolina"
Banskobystrický kraj	Partnerstvo Krtíšskeho Poipia
	Občianske združenie Zlatá cesta
Prešovský kraj	Partnerstvo ŠAFRÁN
	Partnerstvo BACHUREŇ
	Občianske združenie pre rozvoj regiónu SPIŠ
Košícký kraj	Miestna akčná skupina Hornád – Slanské vrchy, o.z.
	Občianske združenie KRAS
	Miestna akčná skupina Rudohorie, o. z.
	Miestna akčná skupina Tokaj – ROVINA, o. z.

Os 4 – Realizácia prístupu Leader

V rámci zrealizovanej 2. výzvy bolo predložených 47 projektov vo výške požiadaviek na verejné zdroje 111,0 mil. €.

Dôležité web stránky

www.mpsr.sk: Na stránke Ministerstva pôdohospodárstva nájdú záujemcovia aktuálne informácie o Programe rozvoja vidieka SR 2007 – 2013 v sekcii rozvoj vidieka.

www.apa.sk: Pôdohospodárska platobná agentúra zverejňuje na svojej stránke informácie o vyhlásených výzvach a je tu možné nájsť všetky potrebné manuály pre terajších aj budúcich beneficentov programu.

www.nsrv.sk: Na stránkach Národnej siete pre rozvoj vidieka je možné sa informovať o organizovaných vzdelávacích a informačných podujatiach.

Rovnomerné regionálne rozloženie MAS na území SR

Samosprávny kraj	I. výzva	II. výzva	Celkom
Bratislavský a Trnavský kraj (zmiešané verejno-súkromné partnerstvo)	0	1	1
Trnavský kraj	3	1	4
Nitriansky kraj	5	0	5
Trenčiansky kraj	2	2	4
Banskobystrický kraj	3	2	5
Žilinský kraj	1	1	2
Košický kraj	0	4	4
Prešovský kraj	1	3	4

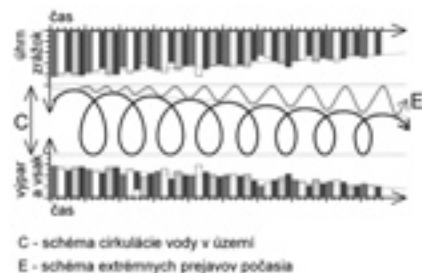
Účastníci V. Infodňa VIPA počas prezentácie

www.enrd.ec.europa.eu: Európska sieť pre rozvoj vidieka zabezpečuje informačné aktivity na úrovni spoločnosti. Sprostredkováva nadnárodnú spoluprácu medzi miestnymi akčnými skupinami z jednotlivých členských štátov.

Ing. Zuzana Schottertová
Odbor rozvoja vidieka
MP SR

VYSCHNUTÁ KRAJINA A EXTRÉMY V POČASÍ

Rast extrémov počasia je najničivejším prejavom prebiehajúcich klimatických zmien, ktoré ostro kontrastujú s dlhodobou vyrovnanými pôvodnými klimatickými podmienkami územia. Poruchy v počasi sa prejavujú jeho náhlými zmenami a často ich násilným charakterom. Častejšie sú extrémne búrky, prívateľové dažde a veterné smršte, mení sa časové a priestorové rozdelenie zrážok^[1], predlžujú sa obdobia neznesiteľných horúčav a veľkého sucha. Regióny, ktoré sú najviac presušené, sú i najviac postihované extrémnymi prejavmi počasia. Potvrzuje to povodie Dunaja, ale aj Moravy, Tisy a Prutu. Paradoxne vznik ničivejších a častejších povodní ľuďom bráni vidieť, že ich kraj sa odvodňuje.

Rast extrémov počasia pri úbytku vody v malom vodnom cykle. Úbytkom vody v systéme vznikajú teplotné rozdiely, ktoré vyvolávajú extrémny počasia rôzneho druhu.

Suchá pôda pomáha odtoku

Paradoxom je aj to, že pôda čiastočne nasýtená vodou je schopná absorbovať ďalšiu vodu lepšie ako presušená pôda. Ak spadnú zrážky na zhrnutú a presušenú pôdu, vsakovanie do hlbších vrstiev nastane až o niekoľko desiatok minút. V prvých minútach sa pôda správa ako nepriepustný povrch. Pri extrémnych zrážkach tak nastáva rýchly odtok a koncentrácia zrážok do korýt tokov. Tá istá zrážka, ktorú by krajina zdravo nasýtená vodou ľahko absorbovala, mení v presušenej krajine potoky a bystriny na dravé riečky, vznikajú extrémne prietoky a povodňové situácie. To znamená, že povrch bez možnosti odparovať vodu vytvára nielen priaznivé podmienky na vznik extrémnych prejavov počasia, ale stupňuje aj ich následky.

Premena krajiny na púšť

Dlhodobé sucho spúšťa špirálu dezertifikácie, t. j. premeny na polopúšť alebo púšť. V zmysle tejto publikácie môžeme púšť a polopúšť chápať i ako

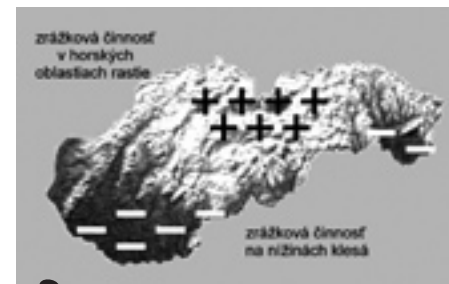
úplne odvodnenú časť kontinentu s minimálnym alebo s nijakým obehom vody v malom vodnom cykle. Polopúšť či púšť môže vzniknúť aj v klasickej prírodnej krajine s vegetáciou a dostatkom vody deštrukciou malého vodného cyklu nad územím ľudskou činnosťou (môže ísť napr. o prílišné urbánne zaťaženie, príliš intenzívne poľnohospodárstvo či neúmerne chov dobytka s nadmerným spásaním vegetácie).^[2] Tento osud možno postihol aj prímorský pás stoviek miest v severnej Afrike, ktorý bol kedysi obilnicou Rímskej ríše. Postupný proces premeny pôvodnej prírodnej krajiny s dostatkom vodných zdrojov na odvodnenú krajinu môžeme nazvať konvergenciou územia na polopúšť či púšť.

Následky extrémnych prejavov počasia

Následkami extrémnych prejavov počasia sú časté lesné požiare, povodne, degradácia, erózia a zosuvy pôdy, ako aj rôzne ekologické a iné katastrofy. Tieto javy ohrozujú životy a zdravie ľudí a spôsobujú rozsiahle hospodárske škody. Pri opakovaní extrémov počasia sa postupne a trvalo znižuje konkurencieschopnosť územia, čo sa prakticky prejavuje napríklad tým, že poisťovne odmietajú poisťovať majetok v takýchto lokalitách - bankový sektor obmedzuje

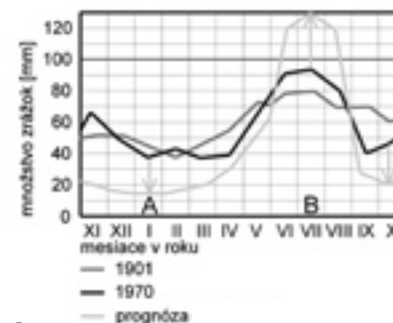

Deštrukcia malých vodných cyklov vplyvom pretvárania krajiny. Výstupné sálavé prúdy vytlačujú oblaky do chladnejšieho prostredia.

Rast zrážkovej činnosti v horských a severných oblastiach a pokles zrážkovej činnosti na juhu krajiny a v nížinách - príklad Slovensko

pôžičky a záruky na projekty v tomto území a pod. Povodne, suchá, víchrice a iné extrémne prejavy počasia sú syndrómom krajiny využívanej a obývanej človekom pri jeho terajšom prístupe k povrchovej a dažďovej vode.

Trend zrážok na Slovensku. Predlžuje sa obdobie „sucha“ (A) a skracuje sa čas, keď väčšina zrážok vypadne (B).

Michal Kravčík, MVO Ľudia a voda

ilustračná fotografia, autor: Ing. arch. Pavol Borodovčák

[1] P. Faško, J. Pecho, K. Mikulová, P. Šťastný, Prípady vysokých denných, mesačných a sezónnych úhrnov atmosférických zrážok na Východnom Slovensku na konci 20. a na začiatku 21. storočia v kontexte s historickými údajmi, Zb. príspevkov z medzinárodnej konferencie Ochrana pred povodňami. Podbanské, 2006, s. 153 -158

[2] Richard van Noorden, More plants make more rain, Satellite observations suggest vegetation encourages rainfall in Africa; www.nature.com, September 25, 2006

PROCES PRIJÍMANIA A HODNOTENIA ŽoNFP

Proces prijímania a hodnotenia žiadostí o nenávratný finančný príspevok z Programu rozvoja vidieka 2007-2013 (ďalej len „ŽoNFP“)

1. Prijímanie ŽoNFP
2. Hodnotenie ŽoNFP
 - a) Regionálne pracoviská PPA
 - b) Ústredie PPA – Oddelenie vyhodnocovania projektov
 - c) Externí hodnotitelia
 - d) Hodnotiacia komisia
3. Schválenie/neschválenie ŽoNFP
4. Žiadosť o vypracovanie záložnej zmluvy

1. Prijímanie ŽoNFP

- ▶ ŽoNFP sa prijímajú na regionálnych pracoviskách (ďalej len „RP“) podľa miesta realizácie projektov,
- ▶ podľa dátumu uvedenom vo výzve na predkladanie ŽoNFP (časovo ohraničená, otvorená),
- ▶ ŽoNFP sú prijímané príslušným registrátorom na RP, ktorý overí ich formálnu kompletnosť.
- ▶ po prijatí sú žiadateľovi zo strany PPA odovzdané:
 - ▶ Potvrdenie o prevzatí žiadosti o nenávratný finančný príspevok,
 - ▶ Potvrdenie o registrácii žiadosti.

2. Hodnotenie ŽoNFP

- ▶ Hodnotia sa všetky prijaté projekty v súvislosti s finančným limitom pre dané opatrenie, stanoveným riadiacim orgánom (Ministerstvo Pôdohospodárstva – Sekcia rozvoja vidieka)
- ▶ Hodnotenie prebieha v zmysle pravidla „kontrola štyroch očí“ – vyhodnocovateľ RP + vyhodnocovateľ ústredia PPA
- ▶ Hodnotiaci proces je v súlade s internými pracovnými manuálmi a všeobecne platnými právnymi predpismi

Vyhodnocovateľ RP vykonáva:

- ▶ Kontrolu oprávnenosti žiadateľa
- ▶ Kontrolu splnenia podmienok stanovených pre dané opatrenie – (kritéria spôsobilosti, ekonomické kritériá)
- ▶ Obsahovú kontrolu ŽoNFP a všetkých povinných príloh
- ▶ Kontrolu dokumentácie súvisiacej s obstaraním tovarov, prác alebo služieb
- ▶ Minimálnu hranicu oprávnených výdavkov

- ▶ Počet predložených žiadostí jedným žiadateľom (pri op. 1.1, 1.2 a 1.4 sú oprávnené len dve ŽoNFP v jednom výberovom kole)
- ▶ V prípade akýchkoľvek nejasností zasiela vyhodnocovateľ žiadateľovi Výzvu na doplnenie ŽoNFP, kde ho vyzve na doplnenie ŽoNFP v stanovenom termíne (spravidla 10 pracovných dní od prevzatia písomnosti) o chýbajúce dokumenty.
- ▶ V prípade **doplnenia** ŽoNFP včas o správne dokumenty – **pokračuje sa v hodnotiacom procese**
- ▶ V prípade že žiadosť **nie je doplnená** v termíne – **vyraďenie na základe nekompletnosti žiadosti**

Hodnotenie na RP končí vypracovaním:

- a) V prípade splnenia všetkých podmienok a dostatu finančných prostriedkov – **Rozhodnutia o schválení ŽoNFP** (v tomto prípade aj **Zmluvy o poskytnutí NFP**)
 - b) V prípade nesplnenia niektorej z podmienok, prípadne nedostatku finančných prostriedkov – **Rozhodnutia o neschválení ŽoNFP**
- Následne sa zložky so ŽoNFP zasielajú na ústredie PPA v Bratislave – **oddelenie vyhodnocovania projektov** – kde proces hodnotenia pokračuje.

- Vyhodnocovateľ ústredia vykonáva po prijatí zložiek so ŽoNFP presne tie isté úkony ako vyhodnocovateľ RP (v prípade nejasností má rovnako možnosť vyzvať žiadateľa na doplnenie ŽoNFP – „kontrola štyroch očí“),
- ▶ navyše kontroluje vypracované rozhodnutie o schválení/neschválení ŽoNFP a Zmluvu o poskytnutí NFP,
 - ▶ zoraďuje projekty podľa výšky dosiahnutých bodov,
 - ▶ pripravuje definitívne verzie zmlúv na podpis pre generálneho riaditeľa PPA,
 - ▶ rozposiela rozhodnutia o neschválení ŽoNFP,
 - ▶ rozposiela Zmluvy o poskytnutí NFP podpísané generálnym riaditeľom PPA na jednotlivé regióny, podľa miesta prijatia.
 - ▶ v prípade oprávnených žiadostí, nemeniacich podstatu projektu zapracuje tieto zmeny do Zmluvy ešte pred jej podpisom.

Najčastejšie chyby pri vyhodnocovaní:

1. Nesprávne vyplnené formuláre žiadosti
2. Nesprávne vyplnené tabuľkové časti
3. Nesprávne vykonané výberové konanie
4. Nekompletné projekty (chýbajúca povinná príloha)

Nesprávne vyplnené formuláre žiadostí o NFP

- ▶ názov žiadateľa nesúhlasí s potvrdením o oprávnenosti podnikania,
- ▶ neaktuálne adresy, kontakty na osoby zodpovedné za projekt,
- ▶ nesprávne vyplnené jednotlivé časti žiadosti (miesto realizácie, vlastnícke vzťahy...),
- ▶ nepotvrdené čestné prehlásenie matričným úradom, resp. notárom
- ▶ nesprávne uskutočnené výberové konanie na práce, služby a tovary;
- ▶ použitie nesprávnej metódy obstarávania,
- ▶ prílohy potrebné na posúdenie jednotlivých metód – nekompletné (ponuky neobsahujú všetky náležitosti podľa metodiky),
- ▶ dodávateľské zmluvy podpísané pred výberovým konaním...

Nekompletné projekty z dôvodu:

- ▶ žiadateľ nesprávne považuje povinnú prílohu za nepovinnú,
- ▶ prílohy zložené z viacerých dokumentov – nedoložené všetky dokumenty (stavebné povolenie, výberové konania...)

Nesprávne vyplnené tabuľkové časti:

- ▶ nesprávne vyplnené tabuľky stavebných investícií,
- ▶ nekompletné vyplnené tabuľky pomeru investícií k príjmom z poľnohospodárskej prvovýroby,

- ▶ nesprávne vyplnené bodovacie tabuľky
- ▶ použitie nesprávnej metódy obstarávania,
- ▶ prílohy potrebné na posúdenie jednotlivých metód – nekompletné (ponuky neobsahujú všetky náležitosti podľa metodiky),
- ▶ dodávateľské zmluvy podpísané pred výberovým konaním...
- ▶ žiadateľ nesprávne považuje povinnú prílohu za nepovinnú,
- ▶ prílohy zložené z viacerých dokumentov – nedoložené všetky dokumenty (stavebné povolenie, výberové konania...)

Externí hodnotitelia

- ▶ Externí hodnotitelia sú odborní špecialisti, vybraní prostredníctvom výberových kritérií verejnou súťažou vypísanou MP SR
- ▶ Externí hodnotitelia hodnotia ŽoNFP prostredníctvom bodovacích kritérií stanovených v metodologickej príručke pre žiadateľa o NFP.
- ▶ Každú žiadosť vyhodnocujú dvaja externí hodnotitelia, v prípade veľkého rozdielu v hodnotení hodnotí projekt tretí hodnotiteľ.
- ▶ Výsledok ich hodnotenia spolu s hodnotením vyhodnocovateľov PPA je podkladom pre konečné zoradenie žiadostí (zostavenie zoznamu žiadateľov na základe bodového hodnotenia) – kde v prípade rovnosti bodov o úspešnosti žiadosti rozhoduje špeciálna komisia zriadená ministrom pôdohospodárstva

V prípadoch nejednoznačného charakteru oprávnenosti investícií v jednotlivých projektoch ako aj v prípade výnimočných nejasností o správnosti bodového hodnotenia, súladu s cieľmi PRV, alebo pri rovnosti bodov zasadne a odporučí riešenie špeciálna komisia zriadená ministrom pôdohospodárstva, a to v súlade so skutočnosťami schválenými špecificky podľa jednotlivých opatrení v zmysle schválených kritérií Monitorovacím výborom.

Proces hodnotenia končí rozhodnutím generálneho riaditeľa PPA o **schválení**, alebo **neschválení ŽoNFP**. (Odvolanie je možné v stanovenej lehote len pri rozhodnutí o neschválení. Po rozhodnutí o schválení nasleduje podpis zmluvy so žiadateľom.)

Ing. Pavol Jurčíšin
Oddelenie vyhodnocovania projektov
kontakt: pjurcisin@apa.sk

KRAKOVSKÁ DEKLARÁCIA O TRVALO UDRŽATEĽNEJ EURÓPE A SVETE

My, sedemdesiatí účastníci z jedenástich členských krajín EÚ a z Chorvátska, ktorí reprezentujeme rôznorodosť Európanov, národné a regionálne siete a organizácie a ktorí sme sa stretli na Konferencii SURE v Krakove v dňoch 20. – 21. mája 2010, sme sa zamerali na otázku – **ako spojiť obyvateľstvo, organizácie a politickú sféru za účelom trvalej udržateľnosti.**

Sme presvedčení, že svet čelí skutočnosti, ktorá sa nazýva „nepohodlná pravda“. Menovite sa jedná o akceleráciu klimatických zmien, ktorá je značne ovplyvnená konaním ľudí, najmä takým, ktorých dôsledkom je emisia oxidu uhličitého a iných skleníkových plynov. Ak proces klimatických zmien nebude zastavený, očakávame ničivé dôsledky na klímu a ekosystémy planéty a následne na ľudstvo.

Zároveň sme presvedčení, že konanie ľudí kladie neudržateľné nároky na planétu, na prírodné zdroje, na pôdu, vodu, nerastné suroviny a na biodiverzitu.

Veríme, že ľudské konanie, ktoré prispieva ku klimatickým zmenám a k vyčerpaniu svetových zdrojov, ktoré sú limitované, je spôsobené všeobecným akceptovaním konzumného spôsobu života a orientáciou na ekonomický a hospodársky rast (ktorý je meraný ukazovateľom HDP a inými ukazovateľmi). Táto paradigma, ktorá je akceptovaná väčšinou ľudí a ktorá je hnaná priemyslom a obchodom, je všeobecne schválená a povzbudzovaná vládami a je zároveň podporná implementáciou do všeobecného vzdelávania.

Sme presvedčení, že táto paradigma je zásadne neudržateľná. Ak bude naďalej takto výrazne ovplyvňovať konanie ľudí, bude to viesť k ďalšiemu zrýchleniu negatívnych klimatických zmien, ktorých dôsledkom budú také skutočnosti, ako sú záplavy, extrémne výkyvy počasia, zvyšovanie úrovně morskej hladiny, strata biologickej rozmanitosti, desertifikácia planéty, vyčerpanie prírodných zdrojov. Okrem toho bude viesť aj k ďalšiemu rovnako dôležitému dôsledku a tým je neschopnosť vysporiadať sa s ostatnými závažnými problémami, ako sú rozširovanie chudoby a ľudského utrpenia.

Aktivity smerujúce k udržateľnej Európe a udržateľnému svetu

Ponúkame novú paradigmu, ktorá je udržateľná ale aj spravodlivá a vyrovnaná a ktorá musí zahŕňať:

- ▶ radikálnu redukciu emisií oxidu uhličitého a ostatných skleníkových plynov,
- ▶ radikálnu redukciu používania neobnoviteľných (fosílnych a nukleárných) palív,
- ▶ zastavenie vylesňovania, najmä v oblasti tropických lesov,
- ▶ manažment zameraný na udržateľnosť vodných zdrojov po celom svete,
- ▶ radikálny posun súčasných ekonomických systémov smerom k zameraniu sa na podporu investícií rôznych druhov – verejných, komerčných, neziskových a založených na občianskom združovaní – takých, ktoré budú zamerané na podporu trvalo udržateľného rastu na miestach alebo pre ľudí, ktorí to potrebujú a zároveň na podporu takých investícií, ktoré eliminujú vplyvy a dôsledky, ktoré sú v rozpore s princípom udržateľnosti.

Takáto zmena všeobecne akceptovaného postoja bude vyžadovať veľkú dávku ľudského úsilia. Aby sme ju mohli realizovať, musíme čeliť „nepohodlnej realite“, ktorú predstavuje súčasná, všeobecne rozšírená závislosť na spotrebe a raste, sebeckosť, ochrana vlastných záujmov a pochopiteľné ignorovanie väčšiny ľudí dôsledkov nášho kolektívneho konania.

Transformácia reality na nový spoločný záväzok voči udržateľným a vyrovnaným víziám, ktoré berú ohľad na budúcnosť, bude vyžadovať výraznú a vytrvalú kampaň po celom svete, v ktorej musí byť Európa pripravená ponúknuť svoje partnerstvo. Táto kampaň by mala aktívne zapájať obyvateľstvo a organizácie a mala by obsahovať:

- ▶ nové spôsoby a štýly vedenia na všetkých úrovniach – svetovej, európskej, národných, regionálnych a lokálnych,
- ▶ všeobecne akceptovanú implementáciu etických a udržateľných postupov, procesov a investícií vo sfére obchodu a priemyslu,

- ▶ aktivity vo vzdelávaní smerujúce k dosiahnutiu cieľa, zvyšovanie povedomia o problematike, diskusie s obyvateľstvom, pretože obyvateľstvo nebude schopné akceptovať zmenu paradigmy a z nej vyplývajúce potreby zmeny správania a nové pravidlá bez toho, aby neporozumeli dôvodom, prečo je tomu tak,
- ▶ identifikácia a podpora ideí a iniciatív od ľudí na lokálnej úrovni všade vo svete,
- ▶ stimuly a iniciatívu „zdola“ – od obyvateľov v ich bežnom živote – vo všetkých možných formách,
- ▶ podporné nástroje pre výmenu skúseností a myšlienok medzi všetkými zainteresovanými v tomto úsilí,
- ▶ hľadanie a objavovanie nových a inovatívnych foriem spravovania, vedenia a manažovania vo všetkých sektoroch.

Spoločenská zodpovednosť

Kampaň, ktorú sa snažíme aktivovať, musí byť nasledovaná aktivitami a zmenami v spoločnosti na európskej a celosvetovej úrovni a podieľať sa na nej musia vlády, sektor priemyslu a obchodu ako aj občianska spoločnosť. Pokiaľ sa podarí presadiť takúto kampaň, veríme, že dôsledok ľudského konania na ničivé klimatické zmeny môže byť pozastavený, využívanie prírodných zdrojov môže byť obmedzené na prijateľnú úroveň a že súčasný neudržateľný spôsob výroby, správanie sa domácností, životný štýl a spôsob dopravy môže byť zmenený na spôsoby obohacujúce a udržateľné.

Veríme, že Európa, ktorá je relatívne bohatým kontinentom, ale ktorá zároveň prispieva výrazným spôsobom k exploatácii zdrojov a k vplyvu ľudí na klimatické zmeny, by mala prevziať vedúce postavenie v tejto kampani. Táto vedúca pozícia by mala byť prejavovaná nasledovnými aktivitami na rôznych úrovniach.

Európska Únia a vlády na národnej úrovni

EU a jej členovia by mali vypracovať a uviesť v platnosť strategický rámec podľa ktorého sa budú jednotky na rôznych úrovniach správať. Tento rámec by mal poskytnúť riešenia pre najväčšie výzvy, ktoré boli prezentované ale nie úplne vyriešené na Kodanskej konferencii v novembri 2009. Rámec by mal obsahovať:

- ▶ nastavenie ambiciózných cieľov v oblasti redukcie emisií skleníkových plynov, v oblasti zachovania energetických zdrojov a pre vytváranie energie z obnoviteľných zdrojov,

- ▶ premietnutie týchto cieľov do fiškálnej, finančnej a legislatívnej oblasti a do regulačných opatrení vrátane takých, ktoré vznášajú zodpovednosť za náklady spôsobené veľkovýrobou,
- ▶ rozšírenie a zdokonalenie aukčného systému obchodovania s emisiami, založenom na silných a stabilných cenách s takým cieľom, aby obchod, priemysel, spoločnosti a združenia mali jasné informácie, ktoré majú byť podkladom pre rozhodovanie o dlhodobých investíciách a pre vlastnú kontrolu svojich vlastných aktivít,
- ▶ podpora pre rýchly vývoj a implementáciu technológií určených na zachytávanie oxidu uhličitého s cieľom zníženia emisií počas obdobia, ktoré bude potrebné na vyradenie fosílnych palív z procesu produkcie energie,
- ▶ účasť na rastúcej celosvetovej snahe o zastavenie vylesňovania,
- ▶ expanzia pomoci do rozvojových krajín v takej forme, ktorá im umožní dosiahnuť ekonomický rast a celospoločenský rozvoj udržateľným spôsobom,
- ▶ posúdenie systému tvorby peňazí v EU, zamyslenie sa nad monopolným postavením bánk v oblasti tvorby peňazí, byť otvorený vzniku regionálnych mien, ktoré majú potenciál zvýšiť pružnosť a životaschopnosť jednotlivých spoločností.

Vlády na národnej, regionálnej a lokálnej úrovni

Vlády na národnej, regionálnej a lokálnej úrovni musia byť zodpovedné za dodržiavanie a presadzovanie aktivít vyplývajúcich z kontextu nášho zámeru, mali by stanoviť rámcové pravidlá, ktoré budú dodržiavať všetci v rámci daného teritória, mali by spraviť maximum za účelom aktivovania obyvateľstva, spájania obyvateľstva a organizácií za účelom presadzovania princípov udržateľnosti.

Vlády na národnej, regionálnej a lokálnej úrovni by si mali uvedomiť, že napriek tomu, že problém neudržateľnosti je celosvetového rozmeru, riešenia by mali prichádzať vo veľkej miere z lokálnej a regionálnej úrovne. Obyvatelia by sa mali aktivovať smerom k svojim rodinám, susedom, k okolitej spoločnosti, v ktorej žijú. Európa môže byť z Bruselu videná ako spoločný trh, v ktorom dochádza k voľnému pohybu pracovnej sily a kapitálu, no zároveň je Európa tvorená množstvom lokálnych ekonomík. Európska ekonomika je hosťiteľom a domovom mnohých veľkých podnikov, ktorých podnikanie je celoeurópskeho alebo až celosvetového charakteru, ale zároveň je domovom miliónov malých podnikov. Rozhodnutia spravené spotrebiteľmi, výrobcami

a ostatnými jednotkami na lokálnej úrovni sú neoddeliteľnou zložkou procesu hľadania udržateľnosti. Istá miera lokálpatriotizmu môže byť veľmi dôležitou silnou stránkou v tejto kampani, napríklad v prípade znižovania potreby cestovania alebo urýchľovania procesu šírenia myšlienok.

- Preto vyzývame národné a regionálne vlády, aby:
- ▀ pracovali na zvyšovaní aktívnej účasti obyvateľstva v procese tvorby rozhodnutí a v hľadaní nástrojov,
 - ▀ prezentovali myšlienky tohto zámeru jasným a jednoduchým spôsobom tak, aby im obyvatelia porozumeli, aby ich prijali za svoje a aby na ne reagovali konštruktívnym spôsobom,
 - ▀ vytvárali a prezentovali nástroje, ktoré podporujú rozvoj spoločnosti a sociálnej vyrovnanosti a ktoré budú plniť očakávania verejnosti,
 - ▀ vytvorili udržateľné a flexibilné metódy v oblasti produkcie, procesného riadenia a distribúcie potravín, aby sa zamerali na organické procesy a procesy s nízkymi emisiami uhlíka,
 - ▀ identifikovali, podporovali a dotovali tradičné metódy poľnohospodárstva, pretože ich príspevok k udržateľnosti a k ochrane kultúrneho dedičstva je nepopierateľný,
 - ▀ zabezpečili taký prístup k normám v oblasti hygieny a k ostatným regulovaným oblastiam, aby nedochádzalo k znevýhodňovaniu malých poľnohospodárskych jednotiek a malých producentov potravín,
 - ▀ podporili tvorbu malých lokálnych organizácií a partnerstiev, ktoré budú podporovať rozvoj v mestských a vidieckych oblastiach „zdola nahor“,
 - ▀ využili také nástroje v procese zadávania verejných zákaziek, ktoré posilnia lokálnu ekonomiku a zároveň budú podporovať princípy udržateľnosti,
 - ▀ integrovali dohody vyplývajúce z tejto deklarácie do oblasti vzdelávania, tréningových programov a procesov zvyšovania povedomia,
 - ▀ prispôsobili procesy poskytovania služieb (zdravotníctvo, doprava, sociálne služby atď.) tak, aby posilňovali prepojenie medzi mestami a vidiekom a zabezpečili spravodlivú dostupnosť týchto služieb udržateľným spôsobom,
 - ▀ boli otvorené novým formám vedenia a vládnutia, novým formám poskytovania služieb a novým formám účasti verejnosti.

Obchod a priemysel

Súkromný a obchodný sektor je najväčšou hnacou silou v presadzovaní jestvujúcej paradigmy – preto si myslíme, že rovnakú silu by mal mať aj

pri presadzovaní princípov novej paradigmy. Potrebujeme energiu, podnikavosť, inovácie, finančné zdroje a schopnosť obchodného sektora riskovať, potrebujeme priemysel a finančné inštitúcie. Ale najmä – potrebujeme ich zodpovednosť voči udržateľnému svetu.

- Vyzývame sektor súkromných podnikateľov a podnikov, aby:
- ▀ si uvedomili, že nie sú dôležitými hráčmi len preto, že reprezentujú silu trhu,
 - ▀ integrovali do svojich obchodných stratégií sociálne a environmentálne aspekty,
 - ▀ zodpovedne reflektovali na možnosti ponúkajúce sa v oblasti obnoviteľných zdrojov, v oblasti znižovania emisií, aby si uvedomili pridanú hodnotu, ktorú poskytujú lokálne zdroje,
 - ▀ zamerali svoje inovatívne stratégie smerom k ochrane životného prostredia a hľadali zodpovedné riešenia,
 - ▀ sa zhostili aktívnej úlohy v procese tvorby lokálnych partnerstiev za účelom lokálneho rozvoja.
- Dôležitú úlohu zohrávajú aj médiá. Ich úlohou je najmä podporovať zvyšovanie povedomia o princípoch udržateľnosti a zároveň podporovať snahy organizácií a subjektov, ktoré sa chopili vedúcej úlohy a iniciatívy v oblasti presadzovania princípov udržateľnosti.

Občianska spoločnosť

Považujeme občiansku spoločnosť (ktorá je reprezentovaná rôznymi mimovládami organizáciami) za silný podporný nástroj v procesoch spájania ľudí a organizácií za účelom dosahovania a presadzovania princípov udržateľnosti. Občianska spoločnosť môže vystupovať ako „katalyzátor“ medzi inštitúciami a ľuďmi a môže zohrávať vedúcu úlohu v procese zvyšovania povedomia, v procese vzdelávania a v ďalších rôznych formách občianskej iniciatívy – ktoré môžu byť zamerané na objavovanie nových hodnôt a presadzovanie nových presvedčení. Občianske spoločnosti môžu byť nástrojom, prostredníctvom ktorého ľudia akceptujú zodpovednosť za premenu na udržateľnú budúcnosť.

- Očakávame od občianskej spoločnosti, že bude:
- ▀ vyzdvihovať záujmy tých obyvateľov, ktorí sa chcú orientovať na dodržiavanie princípov udržateľnosti napríklad vo forme preferovania zdravých potravín, alternatívnych zdrojov energie, udržateľné spôsoby dopravy a zároveň že budú tieto záujmy prezentovať orgánom verejnej správy,
 - ▀ že budú vystupovať ako zjednocovaci a informač-

- ný článok, že budú ponúkať praktické riešenia a presadzovať alternatívne možnosti konania,
- ▀ že budú hľadať a šíriť inovatívne myšlienky a kreatívne formy konania za účelom udržateľnosti,
 - ▀ že budú v procese presadzovania princípov udržateľnosti využívať informačné technológie a dostupné prostriedky masmediálnej komunikácie.

Obyvateľstvo

Posun od starej paradigmy k novej nezávisí len od aktivít organizácií. Iniciatíva môže prichádzať aj z radov obyvateľstva. Veríme, že ľudia kolektívne aj jednotlivci majú schopnosť, možnosť a snahu dosiahnuť zmenu, o ktorú sa usilujeme.

Apelujeme na obyvateľov, aby prehodnotili svoj názor na svet a aby svoj názor priblížili k princípom udržateľnosti, aby ako spotrebiteľia, majitelia do-

mácností, rodičia, turisti, zamestnávateľia a zamestnanci, investori a voliči zohľadnili tieto princípy vo svojom konaní. Aby sme podporili túto zmenu, ponúkame nasledovné myšlienky:

- ▀ nepýtajte sa, čo môže spraviť verejná správa, opýtajte sa, čo môžete spraviť vy,
- ▀ zaujímajte sa o dôsledky vášho vlastného konania a pomôžte aj ostatným pochopiť tieto dôsledky,
- ▀ využite svojej sily vyplývajúcej z pozície spotrebiteľa a tlačte na dodávateľov tovarov a služieb aby prispôbovali svoje konanie princípom udržateľnosti,
- ▀ spájajte sa s ostatnými, ktorých trápi otázka udržateľnosti a vytvorte spoločný hlas a vplyv na autority ako vo verejnej správe tak v súkromnom sektore,
- ▀ pamätajte na to, že ste obyvateľ Európy a planéty.

VYHLÁSENIE ÚČASTNÍKOV 5. INFORMAČNÉHO DŇA

My, účastníci Informačného dňa Vidieckeho parlamentu na Slovensku, sa súhlasne pripájame k zneniu Krakovskej deklarácie o trvalo udržateľnej Európe a svete (Krakow, 21.mája 2010). – zverejnené na www.vipa.sk

K problematike čerpania eurofondov vyjadrujeme nespokojnosť s existujúcim systémom finančného riadenia, čo vedie k nemožnosti realizácie zazmluvnených projektov najmä u malých obcí a MVO. Preto žiadame umožniť uplatňovanie systému financovania formou predfinancovania, zálohových platieb, tak ako je to umožnené štátnym príspevkovým organizáciám.

Pre skvalitňovanie života na vidieku je nevyhnutné zabezpečiť rovnomerné pokrytie a prístup k internetu. Samosprávy a obyvatelia na vidieku nemajú prístup k informáciám, nakoľko deklarovaný stav v pokrytí internetom nie je skutočnosťou. Je nevyhnutné, aby v súlade s NSRR a OP, boli dôsledne realizované projekty pre internetizáciu spoločnosti vo všetkých oblastiach.

K nosnej téme Informačného dňa Vidieckeho parlamentu „Ochrana a tvorba životného prostredia“ vyjadrujeme nasledovné stanovisko:

- ▀ je potrebné vyvíjať tlak na vládu k zvýšeniu transparentnosti prerozdelenia finančných prostriedkov zo štrukturálnych fondov a vytvárať kritéria pre hodnotenia skutočnej kvality projektov a dopadu na ŽP
- ▀ zapojiť sa do vytvárania novej politiky rozvoja vidieka, EU a SR v rámci pripravovaného programového obdobia po roku 2013 a posilniť možnosti financovania projektov pre tvorbu krajiny

- ▀ uznať fakt, že nastávajúce extrémne výkyvy počasia spôsobujúce živelné pohromy sú z veľkej miery spôsobené zanedbávaním starostlivosti o krajinu
 - ▀ vytvárať intenzívny tlak, aby „krajina“ bola legislatívne uznaná a podporená zákonom o krajine
 - ▀ starostlivosť o krajinu zakomponovať do všetkých strategických dokumentov tak, aby bol vytvorený systémový mechanizmus pre podporu realizácie projektov
 - ▀ podporiť návrat k tradičnému spôsobu starostlivosti o krajinu prostredníctvom chovu hospodárskych zvierat, spásaním trvalých trávnych porastov
 - ▀ vzhľadom na aktuálnu povodňovú situáciu riešiť integrovaný manažment povodí (definovať nástroje a technológie pre zadržiavanie a manažment vody na lokálnej úrovni a riešenie protipovodňovej ochrany)
 - ▀ vyvíjať tlak na samosprávy a kompetentné organizácie, aby problematiku starostlivosti a manažment vód na svojom území zaradili v nadchádzajúcom období medzi svoje priority
 - ▀ zvýšiť finančnú podporu pre Program obnovy dediny, ktorý sa pre malé obce stal jediným dostupným zdrojom financovania ich rozvojových aktivít
- Opätovne apelujeme na zákonodarcov, aby bol „vidiek“ legislatívne uznanou štatistickou jednotkou

**VIDIECKY PARLAMENT
NA SLOVENSKU**

Kontakt:

Kapitulská 13
974 01 Banská Bystrica
tel.: 048/415 20 22
mobil: 0915 446 538
e-mail: vipa@vipa.sk
www.vipa.sk

Vydavateľ: OZ VIPA SK

Vychádza pre vnútornú potrebu organizácie

Náklad: 1500 ks

Uzávierka nasledujúceho čísla: 15. 9. 2010

Redakcia: Mária Behanovská

Grafická úprava a ilustrácie:

Ing. arch. Pavol Borodovčák

Tlačiareň: Róbert Jurových - NIKARA, Krupina

Nešlo jazykovou úpravou.

bodka na záver

*Ak sa pýtaš, budeš 5 minút
vyzerat' ako blbec, ak nie,
budeš tak vyzerat' celý život.*

(Čínske príslovie)